

Vliv drogové závislosti na trestnou činnost dětí a mládeže

Barbora Šumberová

Bakalářská práce
2008

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Barbora ŠUMBEROVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vliv drogové závislosti na trestní činnost dětí a mládeže.**

Zásady pro vypracování:

**Nastudování odborné literatury a zpracování materiálů. Teoretické zpracování tematiky.
Příprava metodiky výzkumné části.
Zpracování a vyhodnocení výzkumu.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.**

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JANÍK,A., DUŠEK,K.Drogy a společnost.Avicentrum, Praha,1990,ISBN 80-201-0087-3

ŠTABLOVÁ,R.,a kol. Návykové látky a kriminalita. PA ČR, Praha,1994, ISBN 80-85981-07-6

NEŠPOR,K., CZÉMY,L., Alkohol, drogy a vaše dítě. Sportpropag, Praha,1995

GOODYER,p., Drogy + teenager, Nakladatelství Slovanský dům, Praha,2001,ISBN 80-86421-44-9

Vedoucí bakalářské práce:

prof. PhDr. Hana Vykopalová, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

7. ledna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. května 2008

Ve Zlíně dne 7. ledna 2008

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Jarmila Celá
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřená na kriminalitu mládeže způsobenou drogovou závislostí. Cílem bylo objasnit a poukázat na to, do jaké míry může drogová závislost ovlivňovat a přispívat ke stále se zvyšující kriminalitě mládeže. V teoretické části se tato práce zabývá problematikou drog, drogové závislosti a faktory ovlivňující vznik drogové závislosti. Výzkum pak poukázal na negativní vliv drogové závislosti na kriminalitu mládeže.

Klíčová slova: Mládež, kriminalita mládeže, drogová závislost,

ABSTRACT

Bachelor's work is aimed at youth crime caused by drug addiction. The aim was to clarify and to point out the extent to which drug addiction influence and contribute to the increasing juvenile delinquency. In the theoretical part of this work deals with drugs, drug addiction and factors affecting the emergence of drug addiction. The research pointed to the negative impact of drug addiction to juvenile delinquency.

Keywords: Youth, juvenile delinquency, drug addiction

Poděkování:

Touto cestou si dovoluji upřímně poděkovat své vedoucí bakalářské práce prof. PhDr. Haně Vykopalové, CSc.

za odborné rady a vedení, které mi poskytla při přípravě této práce.

OBSAH

ÚVOD	7
I TEORETICKÁ ČÁST	8
1 DROGY V MINULOSTI	9
1.1 SOUČASNÁ SITUACE V ČR.....	10
1.2 NEJVÍCE UŽÍVANÉ DROGY	12
2 NEGATIVNÍ DŮSLEDKY UŽÍVÁNÍ DROG	14
2.1 ZDRAVOTNÍ DŮSLEDKY UŽÍVÁNÍ DROG.....	14
2.2 DŮSLEDKY UŽÍVÁNÍ DROG KRIMINÁLNÍ POVAHY	17
2.3 EKONOMICKÉ A SOCIÁLNÍ DŮSLEDKY UŽÍVÁNÍ DROG	18
3 KRIMINALITA MLÁDEŽE A DROGY	20
3.1 VLIV VÝCHOVY NA KRIMINALITU MLÁDEŽE	22
3.2 VLIV RODINNÉHO PROSTŘEDÍ NA KRIMINALITU MLÁDEŽE	23
3.3 VLIV VRSTEVNÍKŮ A ŠKOLNÍHO PROSTŘEDÍ NA KRIMINALITU MLÁDEŽE.....	24
4 DROGY A LEGISLATIVA	26
4.1 DROGY A STATISTIKA	27
5 PREVENCE VZNIKU DROGOVÉ ZÁVISLOSTI	28
5.1 PRIMÁRNÍ DROGOVÁ PREVENCE V ČR.....	28
5.2 SEKUNDÁRNÍ DROGOVÁ PREVENCE	29
5.3 TERCIÁLNÍ DROGOVÁ PREVENCE.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
6 PŘÍPRAVA VÝZKUMU	33
CÍL VÝZKUMU	33
VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	33
DRUH VÝZKUMU A CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	34
PROMĚNNÉ	34
HYPOTÉZA	34
DEFINICE	34
6.1 ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE.....	36
6.2 VLASTNÍ POJETÍ DROGOVÉ PREVENCE	54
6.3 NÁVRHY A DOPORUČENÍ.....	55
ZÁVĚR	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	61
SEZNAM PŘÍLOH	62
PRINCIPY PROTIDROGOVÉ POLITIKY MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE	69

ÚVOD

Užívání a zneužívání drog je nedílnou součástí naší historie. Už na počátku dějin lidé využívali sílu omamných látek k léčebným a duchovním účelům. Vývoj lidstva a novodobé společnosti sebou nese velké množství změn, z nichž ne všechny patří k těm prospěšným. Mezi nevhodné patří právě existence drog a jejich zneužívání.

Ve své bakalářské práci bych chtěla popsat problematiku drog a jejich zneužívání nejen z pohledu teoretického, ale také poukázat na celou řadu společensky negativních jevů, které zneužívání drog přináší. Hlavní cílovou skupinu, které bych se chtěla věnovat, tvoří dospívající mládež, kterou považuji za jednu z nejrizikovějších skupin uživatelů. O tom, že drogy jako skupina chemických prvků má v převážné většině negativní dopad na zdraví jedinců není pochyb, každá droga představuje pro organizmus zdravotní riziko, které je nemalé. Zvláště pak hrozí obrovské nebezpečí vzniků závislostí na drogách, které se u dětí a mládeže vytváří mnohem snadněji a rychleji.

Bakalářská práce je složena z teoretické a praktické části. Teoretická část předkládá ucelený pohled na problematiku užívání drog. Praktická část je věnována výzkumné činnosti, jejímž prostřednictvím jsem se pokusila objasnit vliv drogové závislosti na trestní činnosti mládeže. K získání potřebných údajů byla využita dotazníková metoda a výsledky výzkumu byly interpretovány grafickým znázorněním a základními popisnými tabulkami.

Cílem této práce je objasnit a poukázat na to, do jaké míry může drogová závislost ovlivňovat a přispívat ke stále se zvyšující kriminalitě mládeže, ale také jak velkou roli při předcházení těchto jevů hraje primární prevence a osvěta. Ať chceme nebo ne, drogová závislost s kriminalitou mládeže spolu úzce souvisí. Problém v souvislosti s užíváním nelegálních drog je velmi široký. Počty lidí, kteří spáchají trestné činy pod vlivem drog, se rok od roku zvyšují a kriminalita mládeže tvoří téměř největší podíl z celkové kriminality.

Je zřejmé, že vývoj drogového problému v České republice bude v budoucnu záviset na schopnosti naší společnosti vytvářet duchovní, kulturní, ekonomické a sociální alternativy v užívání drog, ale také na schopnosti vytvářet protidrogově naladěné prostředí a poskytovat prostor a toleranci k alternativnímu životnímu stylu. Drogy jsou schopny negativně ovlivňovat široké spektrum lidských oblastí a činností, proto je důležité si uvědomit a snažit se vytvořit funkční systém, který by dokázal problém drogové kriminality omezit, a v nejlepším případě minimalizovat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DROGY V MINULOSTI

Definovat vznik či stáří drog je stejně složité jako definovat staří lidstva samého. Už na počátku dějin lidé využívali sílu drog k léčebným a duchovním účelům. Záznamy sahají až do období neolitu, kdy lidé využívali účinky kokového keře či makového nápoje, které sloužily k uvolnění těla a částečnému či úplnému uniku od mnohdy velmi tvrdé a trpké reality. A protože doba se zdála být v mnoha směrech stále horší a horší, lidé se k této alternativě úniku od reality přikláněli čím dál častěji. Ve středověku nahrazují žvýkání listů z koky čarodějnické rituály, kdy čarodějnice používaly ke svým rituálům masti s obsahem opiátů a halucinogenů. V 16. a 17. Století, kdy dochází k velkému rozvoji vědy a techniky, slibně se začíná rozvíjet i farmakologie a výroba léčiv, ale také právě výroba „uvolňujících látek“. Mezi největší z průkopníků mezi drogami, jako neustále se zvětšujícím společenským fenoménem, můžeme označit morfin. Po necelé dvě století byl morfin opravdu velkým trendem, který si získal nemalé množství příznivců a to nejen mezi jednotlivci, ale také hlavně mezi mileneckými páry. Kolem 18. – 19. Století dochází ke komerčnímu rozvoji narkotiky a opiátu, drogy se začínaly komerčně vyrábět. Prudký nárůst problémů s drogami v minulosti bývá označován jako odložená epidemie. Na začátku minulého století se začínali drogoví překupníci soustředit na větší prohlubování mezistátních drogových sítí, které se stávaly čím dál více nedosažitelné a hůře odhalitelné. Nelegálním obchodem s drogami se zpočátku zabývaly menší skupiny překupníků.

Po první světové válce dochází k velkému rozšíření distribuce kokainu po celé Evropě, nutno však podotknout, že zároveň dochází k odhalování pašeráků mířících do Česka. Mezi první a druhou světovou válkou došlo k pozastavení přílivu drog v důsledku přerušení spojení mezi Evropou a Asií. Dalším důvodem bylo, že cenzura pečlivě kontrolovala každou poštu ze zahraničí. Druhá světová válka s jejím obrovským duševním vypětím přinesla i prudký nárůst potřeby amfetaminů, protože drogy stimulovali, potlačovaly pocity deprese a také hladu. V 60. a 70. letech se šíření drog velmi rozrůstá, protože obchod s drogami se stává důležitým zdrojem politických a povstaleckých hnutí. 90. léta jsou obdobím bouřlivých změn, a to hlavně v politické oblasti, kde dochází k pádu komunismu a většina bývalých komunistických zemí se vydává na cestu k demokracii. Drogy v tomto období dosahují neuvěřitelného rozsahu působení na celé planetě. Díky velkým změnám po listopadu 89 dochází k velkým změnám i na české drogové scéně. Zájem o těkavé látky přetrvává, ale dále se rozšiřuje zájem zejména o pervitin a svoji

vítěznou cestu na české drogové scéně začíná heroin. Obrovsky se rozrůstá distribuce psychotropních látek na drogovém trhu, který se zaměřuje hlavně na mládež. Prudce se zvyšuje počet prvních konzumentů drog snad i z toho důvodu, že drogy se šíří ve velmi různorodých prostředích, jako jsou školy, internáty, nápravná zařízení apod. Ve srovnání s meziválečným stavem se drogy rozšiřují do stále širších vrstev společnosti, a hlavně mezi dospívající mládež. V souvislosti se zneužívání drog narůstá organizovaný zločin a moc černého trhu neustále narůstá. Věk prvního užití drogy se rapidně snižuje. Rozvoj distribuce a neustále se zvyšující počet drogově závislých jedinců má za následek také rozvoj chemického průmyslu, který usnadňuje výrobu drog, a to hlavně v domácích laboratořích, které se stávají velkým trendem.¹

Rozvoj těchto laboratoří představuje další nově vzniklou specifickou skupinu výrobců, distributorů, ale také uživatelů. Vývoj, neustálý rozvoj a zvětšování síly černého trhu s drogami nezvratně rostou, existují sice prostředky, kterými naše společnost a legislativa může tyto patologické jevy eliminovat, ale ekonomický a finanční přetlak nikdy neumožní drogy z naší společnosti zcela vytěsnit.

1.1 současná situace v ČR

Nabídka bývá často označována jako drogový trh, jehož komponenty tvoří zboží, dostupnost, čistotu a cenu jednotlivých druhů drog. Poptávka ve vztahu k druhu drogy, osoba odběratele, místo prodeje.²

Podle nabídky a poptávky se vytváří a rozdělují postupy drogové politiky označované jako „snižování nabídky drog“ a „snižování poptávky drog.“ Je ale velmi zjevné, že stejně jak strana nabídky, tak strana poptávky, jsou na sebe vázány. Strana nabídky odpovídá na potřeby a možnosti uživatelů a strana poptávky zase naopak využívá,

¹ Nožina, M. Svět drog v Čechách. Praha: Koniasch Latin Press, 1997. s.65

² Sharipo, H. Drogy. Praha: nakladatelství Svojtka, 2005. s.36

nebo spíše zneužívá nabídky trhu k uspokojení svých potřeb a jejich nárůstu. Je tedy špatné řešení jež hodnotí jednu stranu, protože obě se navzájem nevylučují.³

Je zřejmé, že stejně jako se postupně, ale intenzivně a pronikavě změnila česká společnost, došlo a stále dochází k velkým změnám na českém drogovém trhu. Díky tomu, že neustále se zvyšuje poptávka, nabídka je stále různorodější a způsoby distribuce částečně jednodušší je drogový trh stále větší a mocnější... V současnosti je velkým trendem diskuze o společensky akceptovatelných a neakceptovatelných drogách. Vznikají koncepce drogové politiky, ale zároveň také komunity drogově závislých se stávají uzavřenější a neprodyšné.

Dochází k většímu šíření drog mezi mládeží, pro kterou není experimentování s drogami jen módní záležitostí, ale také jeden ze způsobů jak vyjádřit svoji svobodu a v nejhroším případě způsobem trávení volného času.

Protidrogová politika v Česku je koncipována a realizována od svého počátku jako moderní tzn. odpovídá současnému stavu vědění a poznání, je úspěšná tzn. dokazuje plnit stanovené cíle s dostatečnou motivací, a to i navzdory řadě nesplněných úkolů z minulých etap jejího vzniku a vytváření, navzdory nevelké společenské, politické, finanční podpoře a naposled navzdory řadě aktuálních nedostatků v jejích dílčích oblastech.⁴

Je zřejmé, že vývoj drogového problému v České republice bude v budoucnu a to jak v pozitivním tak negativním smyslu, bude záviset na schopnosti naší společnosti vytvářet duchovní, kulturní, ekonomické a sociální alternativy užívání drog, schopnosti vytvářet protidrogově naladěné prostředí a poskytnout prostor a toleranci k alternativnímu životnímu stylu. Za rizikové v této oblasti můžeme považovat pokles hospodářské aktivity státu či přímo stagnace a s tím spojená sociální nervozita, oslabení nebo ztráta životních perspektiv u určitých skupin obyvatelstva, zvětšování sociálně – patologických jevů (gambling, prostituce, násilné chování, rasismus, vandalství, sexuální deviace a odchylky od norem apod.). Dalším negativně působícím faktorem v tomto kontextu působí i kvalitativní změny v žebříčku hodnot lidí, stále se zvyšující počet jedinců a skupin, kteří

³ Bulletin, tiskárny MV, 2007 roč.13, č.3, ISSN 1211-8834.

⁴ Bulletin, tiskárny MV, 2007 roč.13, č.3, ISSN 1211-8834.

přechází na konzumní způsob života, pokles kulturní iniciativy a kreativity v pozadí bezduchého přejímání západních kultur a jejich kulturních vzorů. Faktorem působícím na drogovou kriminalitu je i nedostatečná aktivita, resp. Selhání některého z nezbytných článků protidrogové politiky – počínaje prevencí a omezováním poptávky po drogách přes nedostatečnou kapacitu resocializačních zařízení po potlačování jejich nabídky.

Drogy jsou schopny negativně ovlivňovat široké spektrum lidských oblastí a činností, pro je důležité si uvědomit a snažit se o to vytvořit funkční systém, který by dokázal problém drogové kriminality omezit, a v nejlepším případě minimalizovat. Faktem ale zůstává, že ať chceme či ne, drogy se nás a našich životů, ať přímo či z povzdálí, dotýkat budou, a je jen na nás a našem sociálním a společenském vědomí, jestli se těmto k těmto patologickým jevům postavíme zády nebo čelem....

1.2 Nejvíce užívané drogy

Pojem nejvíce užívané drogy velmi úzce souvisí s vývojem drog. Užívání a zneužívání drog je nedílnou součástí dějin naší společnosti. V minulosti byly nejvíce užívány drogy dle aktuální dostupnosti. V současnosti drogový trh tak rozšířený a přeplněný nejrůznějšími druhy návykových látek, jako nikdy předtím. Díky dostupnosti a snižování cen drog nabývá drogová problematika nových, mnohem širších rozměrů. Drogou, která způsobuje opravdu masový nárůst počtu toxikomanů je v České republice kokain. Zneužívání kokainu se už nerozšiřuje jen mezi umělci a společenské vyšší vrstvě, ale začíná pronikat i do nižších sociálních vrstev. V současné době, došlo ke snížení cen kokainu, díky čemuž se stává mnohem více dostupnější pro finančně průměrné uživatele a díky čemuž také začal konkurovat českému pervitinu. Český pervitin, patří právě mezi drogy, které se mimo jiné vyrábí také v domácích laboratořích. Výroba pervitinu v domácích laboratořích je, za použití látky jménem Efedrin (látka blízká adrenalinu, chemicky téměř totožná jako amfetamin) poměrně jednoduchá. Na černém trhu můžeme najít také pervitin ze světového trhu, jeho cena je však až dvakrát vyšší než cena domácího pervitinu. Uživatelé pervitinu u nás, tvoří téměř dvě třetiny všech uživatelů drog. Heroin a jiné opiáty je u nás velkou hrozbou, je dostupný ve dvou formách, klasický hnědý heroin a méně klasický bílý heroin, který má konzistenční formu podobnou soli. Je těžké odhadovat, či nějakým jiným způsobem určit množství lidí závislých na heroinu, protože

heroin bohužel také patří ke drogám, které je možno vyrobit v domácích laboratořích. Nutno ale podotknout, že injekční aplikace heroinu sebou přináší velké rizika přenosu nejrůznějších infekcí, je zatím pro českou populaci dost riziková, a proto počet lidí závislých na heroinu neroste tak rapidně jako u jiných neinjekčních drog. Další neodmyslitelnou drogou na české drogové scéně je nutno uvést extázi neboli taneční drogu. Do České republiky tato droga více pronikla asi před deseti lety. Vysokým rizikem spojeným s touto drogou je možnost fatálního předávkování, kdy může dojít až ke smrtelným následkům. Typické pro uživatele extáze je, na rozdíl od problémově chronických uživatelů drog, že nevnímají svoje užívání této drogy jako problém, ale jako určitý prostředek k lepšímu a intenzivnějšímu prožitku zábavy. Nejčastější intervaly užívání u průměrných jedinců je jednou až dvakrát za dva měsíce.

2 NEGATIVNÍ DŮSLEDKY UŽÍVÁNÍ DROG

Dopady drogových závislostí a všech doprovázejících jevů s nimi spojených tvoří celou úrodnou půdu pro rozrůstání drogové kriminality. Drogová problematika je v současnosti velmi horkým tématem nejen v kontextu jako makrosociální problém, ale také v dalším podstatně konkrétnějším kontextu a tím jsou následky užívání drog. Vznik drogové závislosti, stejně jako u vzniků jiných patologických jevů má svůj vývoj.

V první fázi jde hlavně o experiment, člověk zjišťuje, že mu požití dané látky navozuje příjemné pocity, nebo mu poskytuje již zmiňovaný útěk od reality a všedního života. V následné fázi se užívání drog stává sociálním návykem, kdy si jedinec již předem zvolí situaci, pro užití drogy, čili už můžeme hovořit o plánovaném užití drogy. V předposlední fázi už nastává chování, kdy jedinec drogu potřebuje, svůj život pomalu začíná přizpůsobovat životu s drogou, droga se dostává do popředí zájmu jedince. Čili se stává jeho každodenní potřebou. Poslední fáze je charakteristická užíváním drogy pro pocit normality, která bez drogy už není možná.⁵

Závislost na drogách vzniká mnohem rychleji, než si většina lidí myslí. Spadnout do sítě drogové závislosti je také mnohem jednodušší než se z ní dostat. V další části bych chtěla popsat konkrétní dopady užívání drog v jednotlivých oblastech.

2.1 Zdravotní důsledky užívání drog

V lidské historii najdeme nesčetné množství příkladů o tom, jak se lidé snažili snížit a minimalizovat příčiny a následné důsledky rizikového chování v různých oblastech. O tom, že drogy jako skupina chemických prvků má v převážné většině negativní dopad na zdraví jedinců není pochyb, každá droga představuje pro organismus zdravotní riziko, které je nemalé. Zvláště pak obrovské riziko vzniků závislostí s drogami spojené. U dětí a mládeže se tato závislost vytváří mnohem snadněji a rychleji a bohužel i ty nejhorší následky (smrt) je u této rizikové skupiny vyšší než u skupiny dospělých.

⁵ <http://www.bullet-in-cz.estranky.cz/clanky/prevence>

Mezi specifika působení návykových látek u dětí a mladistvých patří zejména:

Závislost na návykových látkách se vytváří podstatně rychleji (to k čemu potřebuje dospělý často roky nebo desítky let, stihne dospívající i řádově během několika měsíců). U dětí a mládeže existuje vyšší riziko těžkých otrav s ohledem na nižší toleranci, menší zkušenost a sklon k riskování, který je v dospívání častý. Vzrůstá riziko nebezpečného jednání pod vlivem drogy. U dětí a dospívajících závislých na návykových látkách nebo je masivně zneužívajících bývá patrné zřetelné zaostávání v psychosociálním vývoji. I pouhé experimentování s návykovými látkami je u dětí a mládeže spojeno s většími problémy v různých oblastech života. Je zde také častější tendence zneužívat širší spektrum návykových látek a přecházet od jedné ke druhé nebo více látek současně. To opět zvyšuje riziko otrav a dalších komplikací. Velmi častým jevem u závislých dětí a mladistvých jsou recidivy, naopak dlouhodobé prognózy jsou více příznivější, než mnohdy naznačuje bouřlivý začátek a průběh.⁶

Důvodem v těchto případech je přirozený proces zrání, který je tichým spojencem léčebných snah. Každá návyková látka má na organismus jinou škálu negativních účinků, proto bych k jednotlivým návykovým látkám chtěla uvést jejich působení na lidský organismus. Tabák neboli dehtové látky, které jsou obsaženy v jeho kouři je karcinogenní. Nikotin, který je v tabáku zvyšuje riziko různých typů rakovin, z nichž nejčastější jsou rakovina plic, hrtanu či jazyka. Dále kouření sušených a dále zpracovaných tabákových listů poškozuje cévní stěnu, což má za následek zvýšené riziko infarktů, mozkových příhod. Při kouření v těhotenství může způsobit nižší porodní váhu plodu a zvyšuje pravděpodobnost předčasných porodů, ale také potratů. U kuřáků je velmi rychle dostavuje tzv. tolerance, což je potřeba zvyšování dávky, aby se dostavil původní účinek. Marihuana vyráběna z indického konopí - podobně jako tabák může způsobovat rakovinové onemocnění plic, snižuje plodnost a při dlouhodobém užívání poškozuje centrální nervovou soustavu a mozkové funkce, ve kterých snižuje schopnost zapamatovat a vzpomenout si. Při užívání v těhotenství je velmi pravděpodobná následná snížená verbální schopnost u dětí v předškolním věku. Závislost u uživatelů marihuany může vzniknout spíše psychická než fyzická.

⁶ NEŠPOR, K. Návykové chování a závislost. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-831-7.

Alkohol patří mezi nejrozšířenější společensky tolerovaná drogy na světě. Alkohol je anestetikum, které zpomaluje reakce mozku a smyslové vnímání. Celkově poškozuje centrální nervovou soustavu. Pro naše játra je alkohol největší hrozbou, dále může poškodit ledviny, slinivku břišní a sliznice trávicí soustavy. V těhotenství způsobuje malformace plodu, zvýšený počet vrozených vad, které bývají souhrnně označovány FAS z anglického Fetal Alcohol Syndrome neboli v překladu fetální alkoholový syndrom. U rizikových skupin uživatelů alkoholu, zejména mladistvých, může vzniknout závislost somatická, ale také společností tolerovaná závislost psychická. Pervitin je syntetickou drogou, kterou si uživatelé většinou vyrábí v domácích laboratořích za přidání povzbudivé látky zvané efedrin.⁷

Pervitin způsobuje poruchy stravovacích návyků – nechutenství, při dlouhodobém užívání může způsobovat psychické poruchy, časté jsou psychózy a může být spouštěcím mechanismem ve schizofreniích. Při předávkování dochází k přehřátí organismu a následné úmrtí. Při dlouhodobém užívání formou „šňupání“ dochází k poškození nosní přepážky až k jejímu zborcení. Dále bych chtěla upozornit na další skupinu rizik související s injekčním užíváním drogy. Heroin a jiné opiáty (morfin, kodein...). Opiáty se v lékařství používají jako nejsilnější léky proti bolesti, při jejich zneužívání vzniká velké množství typických somatických příznaků. Bezprostředně po užití zvyšují pocení, dochází k poklesu frekvence dýchání a snižuje se dechový objem. Zhruba u třetiny uživatelů vzbuzují zvracení, opiáty zpomalují srdeční akci a tím dochází k poklesu krevního tlaku. Po krátkém užívání se stanou součástí tělesného mechanismu a vzniká fyzická závislost s následkem potřeby zvyšování dávky.

O tom, že drogy negativně působí na zdraví člověka je beze sporu pravda. Myslím si, že největší zkázu je injekční užívání drog, a to z důvodu obrovských zdravotních rizik v přenosu infekčních a virových onemocnění, které se přenáší nedostatečnou hygienou mezi pravidelnými uživateli omamných látek.

⁷ ZÁBRANSKÝ, T. a kol. Racionální protidrogová politika. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-250-4.

2.2 Důsledky užívání drog kriminální povahy

Problém kriminality v souvislosti užívání nelegálních drog velmi široký. Počty lidí, kteří spáchají trestné činy pod vlivem drog se rok od roku zvyšují. Ať už jde pouze o přestupky, které jsou pro oblast drogové kriminality charakteristické, tak přes trestné činy mezi kterými jsou nejčastější majetkové trestné činy, čímž jsou myšleny krádeže apod.

Na oko se může zdát, že některé drogy trestné činy přímo způsobují. Neexistuje zatím sice žádný psaný důkaz, že by intoxikace drogy u jedince zvyšovala schopnost páchat trestné činy, ale při silné závislosti je jedinec ke spáchání trestného činu potřebou další dávky donucen.

Co třeba řízení motorových vozidel pod vlivem drog? Proto bych chtěla navázat na spáchání trestných činů za účelem obstarání finančních prostředků na nelegální drogy. Závislost jedince ho dožene buď do klasických majetkových trestních činů, nebo do neefektivnějšího systému pyramidového obchodu v našich dějinách - černému obchodu s drogami.

Závislí jedinci se s cenami na drogovém trhu mohou vyrovnat buď krádežemi, nebo tím, že shání nové zákazníky. Tento systém je při zvyšování spotřeby velmi úspěšný. Dosud „jen“ závislí se tímto svým zapojením do koloběhu obchodu s drogami dostávají do kriminální sféry a stávají se závislými zločinci. Pokaždé, když je droga distribuována dál, je naředěna, aby se dorovnal hmotnost, což způsobuje, že se droga stává méně čistou a zvyšuje se riziko koncového uživatele.

Dalším problémem, který je velmi úzce spjatý s drogovou kriminalitou je násilné, zstrašující a korumpující chování obchodníků s drogami. Za možnou příčinu můžeme považovat především to, že neexistují legální instituce, které by řešily spory obchodníků na černém trhu.

Neměli bychom zapomenout zmínit také finanční kriminalitu, která obchod s drogami doprovází. Každý z nás si je jistě vědom, že peníze získané z nelegálního obchodu s drogami nelze normálním způsobem zdanit, či legalizovat, ale také je zřejmé, že ten kdo je takto získává je chce dále použít, je tedy nutné peníze „vyprat“. Z čehož vyplývá fakt obrovských kvant nezdaněných peněz přelívajících se do legální ekonomiky. Tudíž pak nemůžeme mluvit o rovné soutěži. Je to demoralizující faktor, ničící společnost.

2.3 Ekonomické a sociální důsledky užívání drog

Za ekonomické důsledky užívání drog jsou považovány všechny ty důsledky, které přímo i nepřímo zatěžují státní rozpočet. Zisky z výroby a prodeje ilegálních drog jsou obrovské. Podle výpočtů Organizace spojených národů vynáší černý trh s drogami minimálně pět set miliard amerických dolarů ročně, čímž se tento trh může svým výnosem téměř srovnávat s obchodem s ropou či zbraněmi. Výdaje na léčení drogových závislostí nebo protidrogové politice neustále stoupají. Přes různorodost dostupných informací o nákladech na boj proti drogám, je nutno konstatovat pravdivost o jejich stoupaní. Za negativní ekonomický důsledek, bych označila i fakt, že soudní řízení je pro stát ekonomicky čím dál více náročnější. Možnou úlevou v této finanční zátěži v pro stát bych viděla tresty alternativní, čímž mám na mysli třeba výpomoc ve zdravotnických zařízeních nebo veřejně prospěšné práce. Například v roce 2004 vynaložila Česká republika na celé spektrum opatření protidrogové politiky 11 milionů eur.⁸

To je dost velká suma na boj s drogovou problematikou, ale nutno brát na zřetel také uveřejnění informace výzkumů a statistik, které jsou velmi alarmující, a to informace, že Češi utratí ročně za drogy přes 6,5 miliardy korun za drogy. Z toho můžeme usoudit, že obchod s drogami jen kvete.

„K nejvýznamnějším sociálním problémům uživatelů drog patří rodinné a pracovní problémy, nezaměstnanost, nižší vzdělání a zhoršená bytová situace, která může vést až k bezdomovectví; kumulace více sociálních problémů pak může vést až k sociální exkluzi. Vyloučení ze společnosti může být jednak důsledkem užívání drog, zároveň však může být i jeho příčinou. Dlouhodobě se ukazuje, že k častým sociálním problémům spojeným s užíváním drog patří zhoršené rodinné, pracovní nebo školní vztahy, nižší dokončené nebo dokonce nedokončené vzdělání, nezaměstnanost, nižší ekonomický status a špatná bytová situace, která může vést až k bezdomovectví. Kumulace sociálních problémů může vést až k sociální exkluzi, tj. vyloučení ze společnosti. Sociální exkluze však nemusí být nutně důsledkem užívání drog (především problémového); sociální exkluze může být sama o sobě i jeho příčinou.“⁹

⁸ Zaostřeno na drogy, Úřad vlády ČR, roč.6, č.2/2008. ISSN 1214-1089. S.18

⁹ Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice za rok 2005, Praha, 2006. ISBN 80-86734-99-4. s.50

Velmi častým důsledkem drogových závislostí je výše uvedená exkluze. Právě když dojde k takové situaci, tak je nezbytné zahájit a vytvořit celý rámec aktivit, který pomůže jedince znovu plně socializovat do společnosti. To však drogově závislý jedinec sám nezvládne. Zařízení následné péče a pomoci těmto lidem je v naší republice celkem dost, avšak informovanost a osvěta a existenci a působení těchto zařízení je poměrně málo. Například když jsem se ptala v okolí svých vrstevníků na nízko prahové zařízení K-centrum ve Zlíně, málokdo věděl co to je, natož tak kde to je. Proto si myslím, že nízká informovanost o zařízení tohoto typu může mít negativní dopad na snižování počtu drogově závislých, a to z toho důvodu, že mezi nimi jsou i tací, kteří by se svým stavem chtěli něco dělat, ale neví kam nebo na koho se obrátit.

3 KRIMINALITA MLÁDEŽE A DROGY

Původ slova kriminalita můžeme najít v překladu latinského „crimen“ neboli vina – zločin. Kriminalitu můžeme obecně označit jako soubor společensky negativních jevů, které jako jeden z mnoha faktorů, zabraňují či znesnadňují pozitivnímu a morálně prospěšnému vývoji naší společnosti. Charakteristickým rysem drogové kriminality je vysoká latence. Lze předpokládat, že drogové trestné činy evidované v oficiálních statistikách jsou pouze malou částí skutečně páchané drogové kriminality.

Jako většina věcí na světě mají drogy svůj rub a líc, své dvě tváře. První láká a slibuje nevšední zážitky. Přitom nic neříká o ceně, kterou budeme muset zaplatit. Druhou, odvrácenou tvář začnou drogy ukazovat, až když už bez nich neumíme být. Tehdy si začnou vybírat svoji daň.¹⁰

Experimentování člověka s různými psychotropními látkami není v současnosti nic výjimečného a stává se, že se experiment po určité době mění v drogovou závislost se všemi průvodními důsledky. První příznaky drogové závislosti jsou různorodé a její hodnocení vyžaduje odborně specializovaný přístup. Jedná se o změny chování, odmítání dříve aktivně provozovaných aktivit, lhostejnost, až negativistický přístup ke svému okolí, studiu, rodině. Na venek lze pozorovat projevy náhlého a neodůvodněného veselí, nebo naopak deletrvající stavy skleslosti a únavy, často spojené s hubnutím i celkovým úpadkem vzhledu jedince. Objevují se absence ve škole. Jistou jevovou formou, která se často projeví v rodině jsou opakované ztráty peněz a dobře prodejných drobností. Později se může projevit rozchod s rodinou a jedinec odchází na ulici, do party podobně postižených jedinců apod. Kriminalita mládeže tvoří téměř největší podíl z kriminality celkové. Aby mohlo docházet k redukci kriminality, je nutné přijmout nové adekvátní formy prevence, osvěty, způsobů intervencí, ale také odpovídající sankce a tresty za protizákonné chování. Právě zde pokládám za velmi důležité zmínit se o tzv. alternativních trestech nebo sankcích, které jsou velmi vhodné pro trestání mladistvých delikventů, protože jak prozatím upravuje náš zákon věkovou hranici trestní odpovědnosti mladistvým pod 15 let není trestně odpovědný, tudíž nemůže být vlastně až na drobné sankce - napomenutí či podmíněné tresty, vůbec souzen. Těmto „dětem“ bývá jako náhrada trestu uložena tzv.

¹⁰ Marhoulová, J., Nešpor, K. Alkoholici, feťáci a gambleři. Praha: Empatie, 1995. s.93

ochranná výchova, což v praxi znamená výchovu v nápravném zařízení spadající pod Ministerstvo školství.

Nejvíce převažující formou trestných činů páchaných mládeží je majetková trestná činnost, do které můžeme zařadit hlavně: krádeže aut nebo jejich částí, podvody, vloupání do bytů či chat, krádeže v obchodech, restauracích apod. Ovšem důležité je upozornit na to, že u větší části těchto činů není známo, kdo je spáchal. V takových případech, kde není znám pachatel, můžeme hovořit o neobjasněné kriminalitě. Dalšími druhy kriminality mládeže, které však stojí až v pozadí kriminality majetkové, jsou kriminalita násilná a kriminalita mravnostní.¹¹

V oblasti majetkové trestné činnosti je zavádějící věk pachatelů a s ním spojená diskuze o snížení hranice trestní odpovědnosti. Z jednoho pohledu jsou dnešní dospívající hodnoceni jako už dospělí, protože se tak v určitých oblastech života chovají a také protože chtějí, aby ostatní tak s nimi jednali. Pokud ale dojde k tomu, že dospívající jedinec, který ještě nedosáhl 15 let, spáchá trestný čin nebo přestupek, hned už je z něj, hlavně tedy ze strany rodičů to malé nevinné dítě. Sama osobně bych souhlasila se snížením trestní hranice, protože si myslím, že doba, ve které žijeme posunula tuhle hranici už dávno, a bez nás.

¹¹ ZÁBRANSKÝ, T. a kol. Racionální protidrogová politika. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-250-4. s.29

3.1 Vliv výchovy na kriminalitu mládeže

Doby kdy děti museli tvrdě pracovat bez ohledu na věk deset hodin denně a společnost to vnímala jako zcela běžný stav, je už nějaký čas minulostí. Díkybohu. Se zavedením povinné školní docházky se začíná klást důraz na potřeby dětí. Dochází k prohlubování rozdílů mezi dětstvím a dospělostí, které byly do té doby okolím zcela přehlíženy. Dospívání jako jednomu z nejdůležitějších období vývoje jedince nebyl kladen žádný důraz, přitom právě tento přechod z dětství do dospělosti hraje velmi významnou roli při utváření osobnosti, integraci do společnosti, utváření zdravého postoje k životnímu stylu, hodnotových orientací a optimálnímu rozvoji v oblasti mezilidských vztahů.

V současnosti je dospívání dětí a mládeže bráno natolik vážně, že se o období dospívání často hovoří jako o subkultuře dospívání. Téměř ve všech oborech se vzdělávání stává celoživotní záležitostí, což je jak pro celou společnost, tak i pro individuální jedince velmi přínosné.

V některých rodinách se snižuje schopnost rodiny ovlivnit dospívajícího jedince. Do popředí socializačního procesu mládeže se dostávají hlavně média, a s nimi se zvyšující obavy z negativního působení vrstevnických skupin. Škola a školské zařízení sice pomalu, ale získává statut „garanta“ přirozených vývojových procesů mládeže. Od socializačního působení školy se dnes očekává více než je reálné.

„Proto dnes politici a odborníci na vzdělání volají po vytváření nových vzdělávacích a rekvalifikačních programech i nových pracovních a profesních příležitostech, jejichž organizátorem nebo alespoň spoluorganizátorem by měl být stát v zájmu sebezachování.“¹²

Důležité je, aby vzdělávací politika každého státu, byla koncipována tak, aby byla schopna aspoň částečně vyvažovat potřeby jedince s potřebami společnosti.

Výchova, dětství, dospívání a s ním spojené velké změny jak v chování, sociálních vztazích tak utváření osobnosti jako samostatného jedince úzce souvisí s výchovou jako

¹² MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X. s.67

prostředkem k normálnímu socializačnímu procesu. Rodina jako první odpovědný faktor, za normální vývoj jedince jako plnohodnotné osobnosti. Podle toho jak se k dítěti chovají jeho rodiče, jak rodina funguje, jak je dítě akceptováno a konečně vychováváno, můžeme částečně dedukovat i jeho budoucí chování v dospělosti. Mimo jiné, ale taky závisí na genetických předpokladech, ale také na osobnostních rysech jedince. Všechny výše uvedené faktory mohou mít velkou souvislost s možnou kriminalitou mládeže. Po rodině má velmi důležitou výchovnou funkci školní prostředí a výchovné působení pedagogů, které se v některých případech může podílet na prevenci delikvence více než primární rodina, pokud zrovna ta primární rodina neplní své základní funkce dostatečného zázemí pro vyvíjejícího se jedince.

3.2 Vliv rodinného prostředí na kriminalitu mládeže

Jak už jsem uvedla v předchozí části mé práce je rodina nedílnou součástí výchovy, jako faktoru ovlivňující delikvenci a kriminalitu mládeže. Na druhou stranu je nutné podotknout, že i v dobře situovaných rodinách se vyskytují případy vysloveného nezájmu rodičů o dítě, specifické u těchto rodin je, že tyto konkrétní negativní postoje bývají lépe maskovány a tím pádem jsou hůře ovlivnitelné ze strany kohokoliv, kdo by se chtěl takových dětí zastat a pomoci jim. Netvrdím, že toto je hlavní příčinou vzniku kriminality, ale čím pozdější odhalení těchto negativních postojů rodičů, tím obtížnější náprava a minimalizace vzniklých negativních jevů.

Rodina je zázemím, které by mělo reprezentovat pozitivní sociální normy, které děti často přejímají nebo alespoň napodobují. Za klíčové slovo v této problematice můžeme také označit rodinné vazby a interakce, které začínají již v prenatálním období, tedy v těhotenství, a to vazbou mezi matkou a dítětem. Od nejranějšího věku si dítě vytváří tzv. „základní důvěru“ k matce, později pak k otci a dalším členům rodiny. Pokud se tato základní důvěra nevyvine, vzniká ambivalentní neboli dvojitý postoj k rodičům. V prvním postoji u dítěte převažuje všestranná závislost na rodičích. Ve druhém postoji naopak nastává potlačení zmíněné závislosti. Proto při hodnocení chování problémových dětí, musí být úplně jinak hodnoceno chování dětí, které rodinné prostředí nikdy nepoznaly a jsou vychovávány v institucionálních zařízeních, než chování dětí, které vyrůstaly v harmonickém rodinném prostředí.

Způsob řešení konfliktů v rodině je také velmi těsně spjato s možným delikventním chováním. Řada výzkumů prokazuje, že děti, žijící v rodinách, kde převažují konflikty a to nejen mezi rodiči, ale také mezi sourozenci, tyto děti mají v dalším životě větší sklony k delikventnímu chování.

Ovlivňujícím faktorem pozdějšího chování dětí můžeme také onačit to, jakým způsobem jsou děti v rodině vedeny k disciplíně. Dospívající mládež, která nedokáže a nechce dodržovat společenské normy a pravidla, byla zřejmě rodiči špatně vedena k tzv. vnitřní disciplíně. Na druhou stranu ale také příliš tvrdá disciplína, ve které se mohou objevovat také prvky agrese či násilí k dětem, je pozdější delikvence dětí častější. V rodinách kde jsou často používány tělesné tresty či jiné drastické zacházení s dětmi, následuje pak to, že se dítě rodičům vzdaluje, pěstuje v sobě agresi proti okolí nebo se uzavírá do sobe, lže nebo předstírá všechny dostupné informace, jen aby se trestu vyhnulo. Těmito nuceně naučenými vzorci chování se paradoxně posilují způsoby chování, kterými by právě normální vhodná výchova měla zabraňovat.

3.3 Vliv vrstevníků a školního prostředí na kriminalitu mládeže

Velmi frekventovaná odpověď mladistvých na otázku co je přivedlo k drogám, bývá tlak party, vrstevníků.

Činitelem, který se velmi intenzivně podílí na vzniku drogové závislosti mládeže a z ní, v některých případech, plynoucí kriminální činnosti, je způsob jakým dnešní mládež tráví čas. Volný čas chápeme jako prostor, a jehož využití a náplni si svobodně rozhoduje každý jedinec sám. V dnešní době se zvětšuje délka trvání volného času mládeže. Závažným aspektem v otázkách trávení volného času mládeže je, jakým způsobem volný čas mládež tráví. I přes to, že dnešní mládež má relativně dost volného času, tráví ho spíš pasivními činnostmi.¹³

¹³ Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost, výroční zpráva za rok 2006, Lucemburk: 2006. ISBN 92-9168-254-3.

Nuda, to je odpověď mnoha jedinců z řad mládeže, kteří začali užívat drogy, protože se jednoduše nudili a chtěli zkusit něco jiného. Netvrdím, že když se mladí lidé nudí, vede to vždy ke vzniku drogové závislosti, ale myslím, že nuda ve volném čase může výrazně přispívat k touze mladistvých po experimentu.

Vrstevnícká skupina vždy znamená pro dospívajícího jedince více či méně stresující nárok, a to díky skutečnosti, že jedinec touží po tom obstát v očích vrstevníků, jako někdo, kdo je „v pohodě“. Právě přesto, že se jedinec v dané době chce se skupinou vrstevníků ztotožnit, je schopen udělat i činy, které dosud považoval za nesprávné nebo dokonce zakázané. Navzdory mnohdy dobrému rodinnému zázemí a optimální výchovné rovině je tlak skupiny, v tomto období dospívání, silnější. A začarovaný kruh delikventního a kriminálního chování se pomalu roztáčí...

Mnohdy úzké okolí jedince, který se stane součástí zmíněného kruhu delikvence připisuje vinu právě vrstevníkům a partám, kterých je dospívající jedinec součástí. Je velmi jednoduché svalit vinu na ostatní, a ospravedlňovat tím blízkou osobu. A naopak přiznat si fakt, že kořen problému může vyrůst například z nedostatečné komunikace, nebo z nezájmu ze strany rodiny je mnohem obtížnější.

4 DROGY A LEGISLATIVA

Novela zákona z roku 1997, která říká že: „Kdo bez povolení přechovává pro sebe omamné nebo psychotropní látky nebo jed v množství větším než malém bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.“

Tato novela také stanovuje jako trestný čin výrobu nezákonných drog, jejich distribuci, prodej a držení za účelem dealerství. Totéž platí pro přípravky a pomůcky pro výrobu drog. K drogové kriminalitě se řadí také trestné činy, které páchají uživatelé drog, aby si opatřili samotnou drogu nebo finanční prostředky na její nákup.

K výše uvedenému zákonu se váže i seznam přestupků §30, na úseku ochraně před alkoholismem a toxikomaniemi, který říká, že přestupku se dopustí ten kdo: prodá, podá nebo jinak umožní jiné osobě škodlivé užívání návykové látky než jsou omamné látky, psychotropní látky a alkohol, dále ten kdo umožňuje neoprávněně požívání omamných a psychotropních látek osobě mladší 18let, nejde – li o čin přísněji trestný, přestupku se také dopustí ten který požije alkohol nebo jinou návykovou látku, ačkoliv ví, že bude vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost při níž by mohl ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek.¹⁴

Osobně si myslím, že některé přestupky jsou souzeny docela benevolentním způsobem, což určitě není ku prospěchu. Pokud by zákony a přestupky byly souzeny přísněji, netvrdím, že všichni, ale někteří pachatelé by si o to více uvědomili riziko přísnějšího trestu předtím, než trestný čin spáchají a trestná činnost mládeže by měla šanci na pokles.

¹⁴ <http://www.biotox.cz/ensyro/pj3zak5.html>

4.1 Drogy a statistika

Největším problémem v oblasti odhalování drogové kriminality je skutečnost, že se jedná o trestnou činnost latentní, kterou je nutno vyhledávat a složitost boje s ní spočívá v tom, že žádná ze zúčastněných stran (pachatel a poškozený) nemá zájem na jejím odhalení či objasnění.¹⁵

Podle Českého statistického úřadu vyzkouší alespoň jednou za život drogu drtivých 22,3 procent populace. Podle hygieniků je v Česku asi 25 tisíc lidí závislých na drogách a až 100 tisíc lidí se v souvislosti s drogami dostalo do statistik policie a zdravotnických zařízení. Čeští narkomani nejčastěji užívají marihuanu a pervitin; v poslední době se častěji objevuje extáze a přírodní drogy. V průzkumu mezi mládeží od 14 do 19 let věku se ke zkušenosti s drogou přihlásilo 47,6 procenta respondentů.

Patnáct miliard korun vydají podle odhadu Českého statistického úřadu (ČSÚ) ročně Češi za drogy. Za patnáct miliard se přitom dá postavit a vybavit kompletně nemocnice. Obliba drog, to je trend, který je v celé západní Evropě na vzestupu. Nicméně situace v ČR odpovídá evropskému průměru. V ČR je podle ČSÚ přibližně 23 tisíc uživatelů pervitinu, 15 tisíc uživatelů heroínu a 250 tisíc uživatelů konopných drog.¹⁶

Z čísel, které každý rok uvádí Český statistický úřad, je zřejmé, že dochází k nárůstu pravidelných konzumentů drog. Uvádět jedinou příčinu narůstajícího počtu těchto jedinců je velmi složité, protože činitelů, kteří se podílejí na skutečnosti, že statistiky drogově závislých jedinců neustále stoupají, je velká řada. I přes veškeré snahy státu o větší informovanost a prevenci drogových závislostí, se zatím nepodařilo snížit tyto statistiky. Můžeme předpokládat, že i přes veškerou snahu tyto čísla neustále porostou. Proto nechme veškeré snahy o zmírnění těchto negativních jevů jen v režii státu, ale buďme společnost jako celek usilující o snížení statistických čísel v boji s drogovou válkou. Každý člověk je součástí určité společnosti, a je pouze na něm, jak se ke globálním problémům týkajících se dané society postaví.

¹⁵ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X. s.148

¹⁶ <http://www.drogy.web3.cz/statistiky.html>

5 PREVENCE VZNIKU DROGOVÉ ZÁVISLOSTI

Prevence jako jeden z nejvýznamnějších faktorů předcházení delikvence a kriminality mládeže, musí, nebo spíše by měla být koncipována jako soustava opatření, které jsou v nejvyšší možné míře schopny předcházet nebo alespoň minimalizovat vzniku těchto negativních jevů a činů páchaných mládeží. Vytvořit co nejvíce účinný komplex způsobů prevence a preventivních opatření vyžaduje spolupráci nejen institucí k tomu určených, ale také propracovaný monitoring drogové problematiky a přesnou konkretizaci rizikových skupin a situací. Největší riziko představuje snižující se věková hranice mládeže při prvním kontaktu s drogou.

V literatuře se často objevuje definice, kterou můžeme v prevenci kriminality a delikvence mládeže chápat jako ochranná opatření, které se uskutečňují jako snaha, předcházení delikventního chování. Mezi dalšími definicemi prevence kriminality bych ráda zmínila definici kriminality, která ve své podstatě do komplexní prevence zahrnuje veškeré aktivity směřující k předcházení páchaní trestných činů a ke snižování jejich výskytů, pomocí zamezení jejich páchaní.

5.1 Primární drogová prevence v ČR

V primární drogové prevenci jde zejména o to, aby se co nejvíc snížila poptávka po drogách, aby drogy nebyly vyhledávány a konzumovány a aby vůbec nebyl důvod je vyhledávat a konzumovat. Je zde snaha ovlivnit chování jedince tím, že se vypůsobí změna norem a hodnot společnosti, ve kterém žije (populace jako celek, rodina, školní kolektiv...), a které do jeho života přináší určitá rizika, a tak je odstranit nebo alespoň oslabit, aby v jejich důsledku nemohl drogový problém vzniknout, a to ani na bázi experimentu.

Cílem je zvýšit drogové povědomí na určitém území pomocí místních vlivných osobností, občanských sdružení, zájmových iniciativ a důležitých institucí.

Mám-li shrnout primární drogovou prevenci, pak se jedná víceméně o plošné působení na dosud nezasazenou populaci. Patří sem vše od informací v rámci vyučování přes přípravu na rodičovství, vytváření nabídky alternativních, společensky přijatelných

aktivit až po ovlivňování názorů a postojů jedince i veřejnosti a podporu zdravého životního stylu.

To nejpodstatnější i v primární drogové prevenci však vždy bude záviset na jedinci samotném a konkrétním citlivém přístupu k němu.

5.2 Sekundární drogová prevence

Zjednodušeně se dá říci, že sekundární prevence je vlastně vyhledání problému, který již vznikl a jeho léčba. Tedy jak pomoci těm, kteří již pravidelněji nebo pravidelně drogy berou najít cestu zpět do života bez drog. Jak to udělat, aby člověk drogu užívající ji opět přestal vyhledávat a konzumovat a aby byl zdravotními důsledky.

Pro uživatele drog je utvářen určitý systém odborné pomoci, kde jeho jednotlivé složky nabízí odlišné služby podle určitých indikátorů - např. fáze závislosti, hloubky motivace změnit se, ochoty spolupracovat, sociální situace jedince, psychického poškození. Problém obvykle nevznikal v krátkém časovém období (od prvního užití drogy), ale dozrával dávno předtím, takže i jeho léčení si často vyžádá víc času než bychom si přáli.

5.3 Terciální drogová prevence

V této prevenci jde v podstatě o jakési, co možná největší zmírnění důsledků, které užívání drog způsobuje. Nelze ji chápat jako řešení, ale dejme tomu volbu menšího zla. Jsou tu lidé, kteří své brání drog dosud nevidí anebo nechtějí vidět jako problém a tudíž ani necítí potřebu se léčit. Je nutné si uvědomit, že to nejsou jen jedinci na první pohled rozeznatelní, žijící mimo společnost, ale že je to dost podstatná část naší mládeže.

Do terciální prevence se také zařazuje substituční program. Základem je náhrada ilegální nečisté drogy za drogu chemicky čistou, legálně podanou v k tomu určeném zařízení. Jsou lidé, kteří prošli neúspěšně léčbou, popř. několika léčbami, preventivní postupy u nich selhávají, drogový životní stereotyp je hluboce zafixován.

V širší souvislosti lze do terciální prevence zahrnout i základní sociální i existenční výpomoc (potravin, vitamíny, šatstvo, přechodné ubytování...). Také sem patří i terapeutická práce s nejbližšími (rodiči, partneři) závislých, kteří léčbu dosud odmítají.¹⁷

Prioritou každého státu v otázkách prevence a jejího působení je zachovat jakousi sociální stabilitu. Snažit se udržet tuto stabilitu, aby nedocházelo k výkyvům díky společensky nepřijatelnému chování těchto, pro stát společensky nepřijatelných či problémových, skupin, nebo dokonce k určité destabilitě.

Chování společensky nepřizpůsobivých a nebezpečných jednotlivců se dnešní státní orgány snaží neutralizovat nebo spíše laicky řečeno „zahladit“. Konkrétně v případech dětí a mládeže se stát snaží zmírnit nepříznivé působení rodiny, party či individuálních jednotlivců, kteří se negativně podílí na rostoucí delikvenci a kriminalitě. Nutno podotknout, že stát jako orgán správní moci se utíká k novým způsobům trestů a sankcí za trestné činy spáchané mládeží. Mezi nové způsoby intervence, které jsou u nás zaváděny bych zmínila vězení v nové perspektivě, které má mimo jiné za úkol odstrašování pachatelů od možných dalších zločinů, nebo formu alternativních trestů formou probace a mediace.¹⁸

Podle Kaliny je možné „strategie v boji s kriminalitou lze rozdělit na ofenzivní a defenzivní. Defenzivní strategií se zabývá trestní politika a ofenzivní strategií se zabývá politika preventivní. Snahy o snížení kriminality se rozdělovaly na dva přístupy: Absolutní stavěl na teorii odplaty. Cílem trestu je dle něj odčinit trestný čin a priorita není ani tak v zabránění dalším trestným činům, ale ve spravedlnosti. Druhý přístup - relativní neboli preventivní- stavěl na tom, že cílem trestu je zabránit pachateli v páchání dalších trestných

¹⁷ <http://www.mvcr.cz/dokument/2007/npc/vyrzprava_2006.pdf>

¹⁸ Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1. Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-05-6. s.272

činů a náprava pachatele. Dnes se objevuje i přístup syntetický, který absorbuje oba předchozí případy. Jde tedy o snahu sloučit spravedlivý trest s preventivními účinky.¹⁹

Je spousta opatření, postihů a zákonů, směřujících k prevenci drogových deliktů a kriminality mládeže, ale situace pořád stagnuje ne-li se zhoršuje a drogová kriminalita narůstá v důsledku intoxikace nealkoholovou drogou.

Příčinu bych viděla v neuspořádanosti a nenávaznosti v systému péče a prevence, ale také nedostatečnou spoluprací mezi jednotlivými úřady a institucemi. Řešením problému kriminality mladistvých může a měl by být odpovídající právní systém, který dokáže zajistit řádnou spolupráci mezi jednotlivými institucemi, a to jak v systému prevence, tak v systému následné péče.

¹⁹ Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1. Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 PŘÍPRAVA VÝZKUMU

Hlavním bodem přípravy vlastního výzkumu bylo vytvoření dotazníku s odpovídajícími otázkami směřující k dané problematice. Abych získala dostatečný počet vzorků pro vyhodnocení, dotazník jsem musela již začátkem tohoto roku zanechat na doporučenou střední odbornou školu a do K- centra.

Cíl výzkumu

V praktické části své práce jsem se zaměřila na výzkum dané drogové problematiky mládeže se související kriminalitou mládeže, a především na to, jak konkrétně může drogová závislost ovlivňovat a přispívat k trestným činům páchaným mládeží. Jedním z nezbytných faktorů v boji s tímto negativním, a hlavně stále se rozšiřujícím jevem, je prevence, osvěta a hlavně relativně malá informovanost jak konkrétních jedinců, tak i celé společnosti. Ve svém výzkumu se pokouším hlavně zjistit, do jaké míry může drogová závislost zvyšovat páchaní trestných činů, ale také jak velkou roli při předcházení těchto jevů hraje primární prevence a osvěta.

Výzkumný problém

Jako druh výzkumného problému jsem zvolila příčinný výzkumný problém, který bych definovala otázkami:

Příčiny proč mládež experimentuje s drogami?

Jak ovlivňuje prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje jeho vztah ke drogám?

Do jaké míry se podílí drogová závislost mládeže na páchaní trestných činů?

Může větší informovanost o rizicích drogových závislostí snížit počet uživatelů drog?

Druh výzkumu a charakteristika výzkumného souboru

V praktické části své práce jsem zvolila kvantitativní výzkum, vlastní výzkum byl realizován prostřednictvím dotazníkové metody. Dotazník obsahuje 16 otázek a byl předkládán v písemné podobě respondentům, kteří jej vyplňovali zcela anonymně. Výzkumný vzorek tvoří 50 respondentů, dívky byly zastoupeny v počtu 22, dotazovaných chlapců bylo 28. Sledovaný soubor tvoří studenti Střední odborné školy v Otrokovicích a klienti K- centra ve Zlíně.

Kvantitativní metodu svého výzkumu jsem zvolila dotazníkovou metodu s otevřenými, polootevřenými i uzavřenými otázkami. Abych co nejlépe určila četnost volby, použila jsem nominální řešení. Respondenty zpracovaný dotazník jsem pro větší srozumitelnost vyhodnotila do tabulek a následně do grafů.

Proměnné

Ve výzkumu své bakalářské práce jsem si určila dvě proměnné. První proměnná je drogová závislost a druhá je kriminalita mládeže.

Hypotéza

H1: Největší vliv na jedince při prvním kontaktu s drogou mají kamarádi.

H2: Drogově závislý páchá pod vlivem návykové látky trestné činy.

Definice

Drogová závislost - Mezinárodní klasifikace nemocí říká, že při závislosti má pro jedince užívání nějaké látky přednost před jiným jednáním, kterého si dříve cenil více. Jako ústřední charakteristiku onemocnění označuje touhu (často silnou, přemáhající) užívat psychoaktivní látku nebo látky (drogy včetně alkoholu, tabáku a někdy i třeba relativně bezpečně vnímané kávy). Odpovídajícím pro označení síly touhy by mohlo být slovo žádostivost nebo chtíč. Touhu užívat drogy si jedinec uvědomuje (i když ji nemusí přiznávat) a snaží se často užívání kontrolovat, nebo i zastavit; často však neúspěšně.

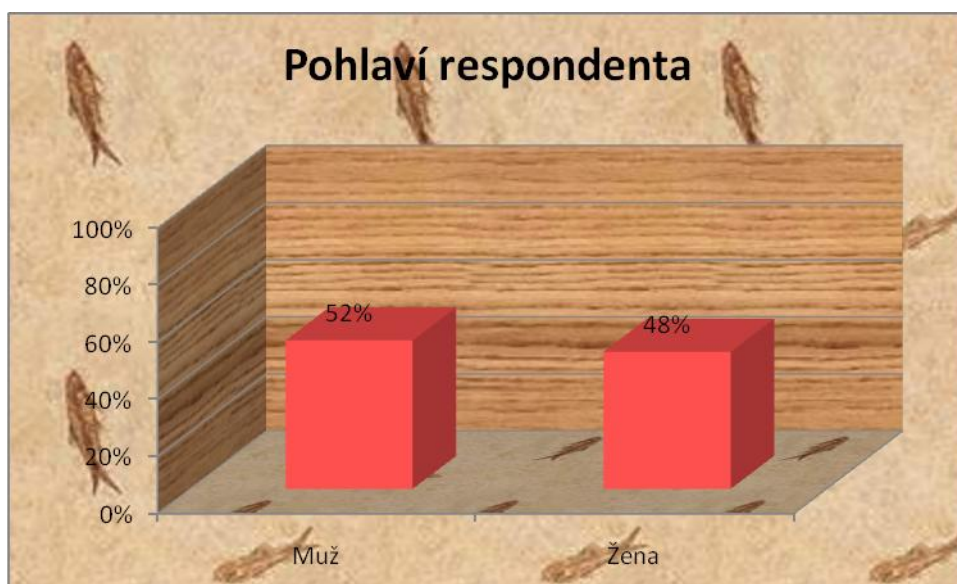
Kriminalita mládeže - jako součást kriminality vůbec, je negativní sociální jev charakterizovaný porušováním právního řádu, jehož subjekty jsou mladí lidé. . Kriminalita mladistvých se týká věkové kategorie (15-18 let).²⁰

²⁰ <http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/2001/2006/priprava.html>

6.1 Analýza výsledků výzkumu a jejich interpretace

Celkový počet všech dotazovaných tvořil soubor 50 jedinců. Zkoumaný vzorek tvoří převážně studenti Střední odborné školy v Otrokovicích a klienti K-centra ve Zlíně.

Graf 1

V náhodilém výběru dotazovaných respondentů byla početněji zastoupena mužská populace. Pokud bych vycházela pouze z výsledku svého výzkumu a snažila se zamyslet nad tím, proč právě muži jsou častěji uživateli drog než ženy, napadá mě několik možných odpovědí. Jedna z nich souvisí s postavením muže ve společnosti, a to už od pradávna, kdy mužská dominance a bojácnost patřila mezi typické rysy mužské povahy. Proto si myslím, že i v dnešní době, a to konkrétně v experimentování s drogami jsou muži více odvažnější než ženy, které jsou do jisté míry zdrženlivější. Zvláště pak mladým mužům v období dospívání většinou chybí jakákoliv zdrženlivost a rozvážnost. Nemalou roli v tomto problému můžou hrát také rozdíly mezi mužskou a ženskou rivalitou. Zatímco muži pokud něčím nesplynou s partou, jsou považováni za zbabělce nebo slabochy, kdežto ženy mezi skupinou dalších žen, si více dokáží obhájit své jednání, hlavně tedy slovně....

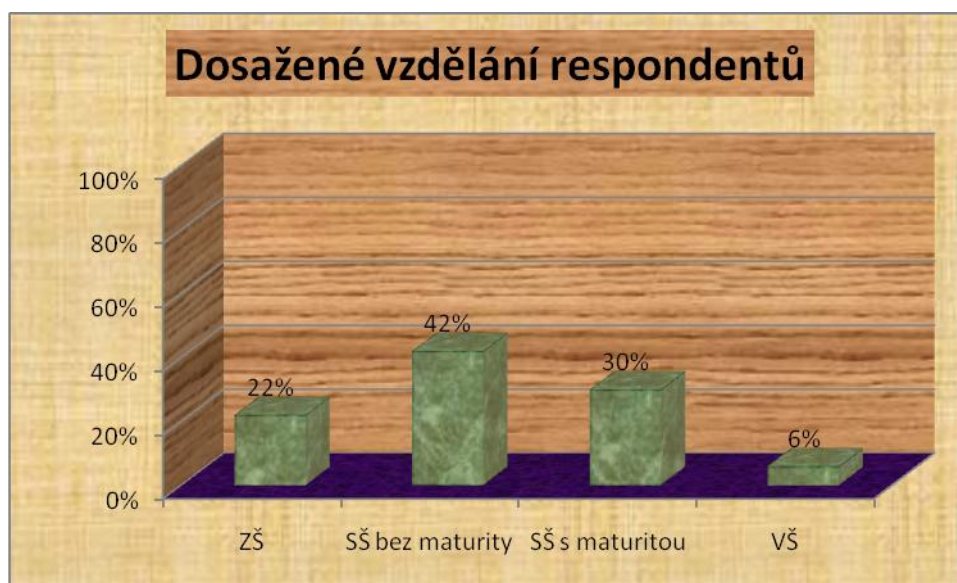
Graf 2

Věk	14-19	19-24	25-35
počet	25	16	9
%	50%	32%	18%

Věkové rozpětí všech respondentů se pohybovalo mezi 14 – 35 lety. Pro přehlednější vyhodnocení jsem věkový rozsah rozdělila do tří věkových kategorií. Nejpočetnější skupinu tvořilo věkové rozpětí mezi 14 – 19 rokem. Příčinu bych hledala ve skutečnosti, že toto období je obdobím přechodu ze Základní školy na Střední školu a následné studium, což sebou přináší mnoho změn, ale také spoustu rizik. Mezi tyto rizika patří právě kontakt s novými lidmi a prostředím. V tomto životním období se jedinec snaží začlenit mezi své vrstevníky, a kolikrát si ani neuvědomuje nebezpečí s tím spojené.

Graf 3

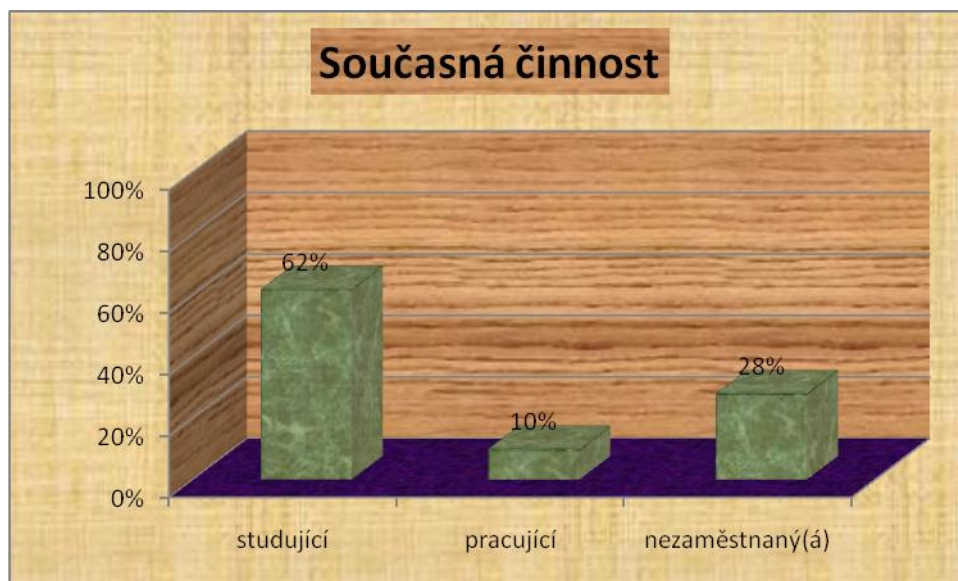

dosažené vzdělání	ZŠ	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	VŠ
počet respondentů	11	21	15	3
%	22%	42%	30%	6%

Z celého součtu dotazovaných na otázku „Jaké je Vaše dosažené vzdělání?“ bylo nevíce odpovědí ze skupiny jedinců, kteří do této doby dosáhli středoškolského vzdělání bez maturity. Jednou z možných příčin je pravděpodobně větší dostupnost a výskyt drog na učilištích a středních odborných školách. Jistou souvislost bych viděla i rozdílu požadavků jednotlivých škol na studenty a jejich výkony. Jisté je, že např. gymnázia kladou větší důraz na množství vědomostí než učiliště, které se zaměřují spíše na praktické dovednosti a manuální zručnost. Z toho můžeme částečně usoudit i způsob náplně volného času jedinců z těchto rozdílných vzdělávacích institucí, student gymnázia stráví nad učením asi více času než student učiliště, který se sice musí také učit, ale důležitější pro jeho budoucnost je spíše praxe. Z výsledků mého výzkumu se ukazuje, že nejvíce studentů, kteří mají zkušenost s drogami tvoří studenti středních škol, v tomto případě považuji za velmi vhodné upozornit na fakt, že zkoumaný vzorek tvořili převážně respondenti

středoškolského věku, takže nemůžu vyloučit, že ještě ve svém vzdělávání budou pokračovat, což by bylo jedině dobře. Počet jedinců, kteří dosáhli pouze základního vzdělání není určitě zanedbatelný a poukazuje na fakt, že věková hranice experimentování s drogami neustále klesá.

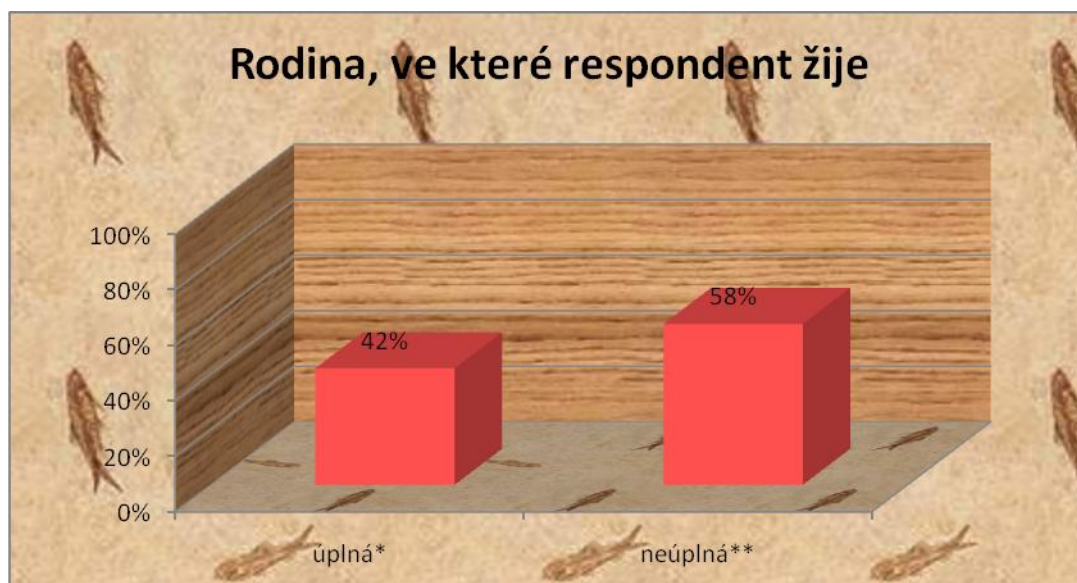
Graf 4

Současná činnost	studující	pracující	nezaměstnaný(á)
Počet respondentů	31	5	14
%	62%	10%	28%

Zkoumaný vzorek mého výzkumu tvořila především mládež, což odpovídá zjištěnému výsledku, který vypovídá o tom, že většina dotazovaných studuje. V tomto věku mladí lidé experimentují a hledají něco nového. Právě z experimentu mohou vznikat drogové závislosti, a jejich závažnost si dospívající jedinci nejsou schopni ani představit, natož o ní přemýšlet dopředu a snažit se jí vyvarovat.

Graf 5

* respondent žije s oběma rodiči

**respondent žije s jedním rodičem, nebo v rozvedeném manželství

Rodina	úplná*	neúplná**
počet respondentů	21	29
%	42%	58%

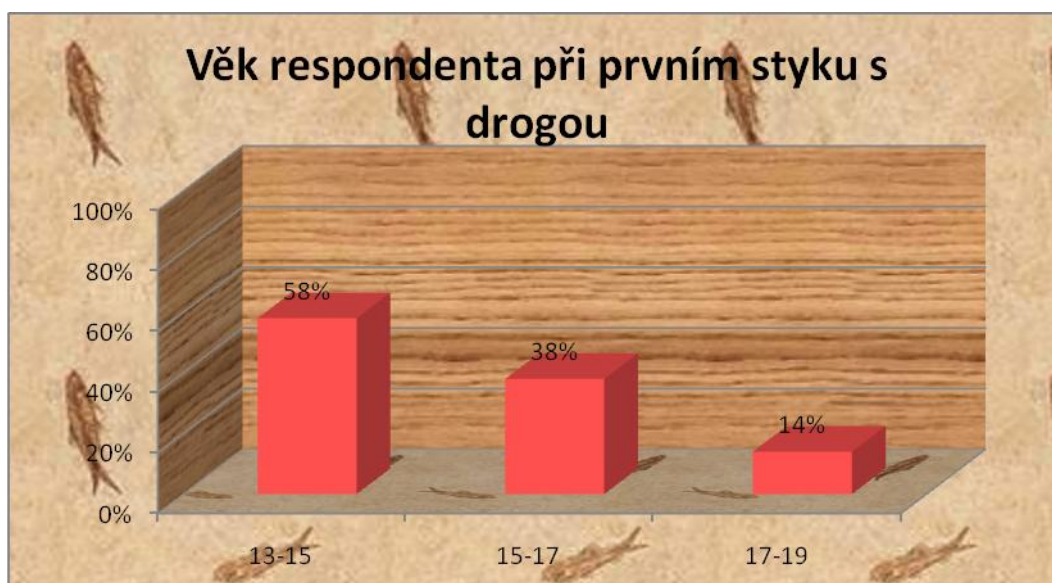
Nekvalitní rodinné zázemí a nedostatečná podpora dospívajícího, mohou způsobovat, že jedinec je méně odolný vůči tlakům a nástrahám svého okolí, mezi které beze sporu patří přítomnost drog. Skupina respondentů žijící v úplné rodině, tvoří menší část dotazovaných. Ve fungující úplné rodině má totiž dospívající jedinec pozornost od obou rodičů, v neúplné pouze od jednoho, což v některých případech může mít vliv na postoje k autoritám a respektování společenských pravidel a norem.

Myslím si, že docela častým problémem je, že rodiče na dítě nemají čas, málo s ním komunikují... Člověk nejen v období dospívání má potřebu tyto nedostatky nějak řešit, vynahradit a právě svět v drogách může být kompenzací pro takové lidi.

Jedinec, který žije v neúplné rodině ať už z jakéhokoliv důvodu, je vždy ať už více či méně ovlivněn ztrátou nebo odchodem jednoho z rodičů. Nutno podotknout, že poznamenán může být pozitivně, ale i negativně. Chybění autorit, vzorů, ale taky citových příjmů, pocitu bezpečí a jistoty může být činitelem, který se podílí na vzniku drogových

závislostí. Není nejdůležitější jestli dítě vyrůstá v úplné či neúplné rodině, ale jestli má optimální příjem a rovnováhu ve všech biologických, sociálních a emočních potřebách.

Graf 6

Věk	13-15	15-17	17-19
Počet respondentů	29	19	7
%	58%	38%	14%

V otázce věku prvního užití drogy, můžeme potvrdit nepřímou úměrnost výjádřenou výrokem, čím nižší věk respondenta, tím vyšší počet mladistvých, kteří drogu vyzkoušeli. V nejnižší zpracované věkové skupině dotazovaných, byla nejvyšší četnost odpovědí. Což ukazuje na fakt, že první zkušenost s drogami mají mladí lidé velmi brzy. Čím dříve se jedinec s drogou setká a vyzkouší ji, tím dříve a hlavně rychleji může vzniknout závislost. Experimentování s drogami je velkým trendem mezi dnešní mládeží. Mladí lidé berou drogy jako součást životního stylu, jako něco, co nevybočuje z norem společnosti. Ve srovnání s alkoholem jsou pro mladistvé lehké drogy relativně na stejné úrovni, což poukazuje na vysokou toleranci naší společnosti.

Graf 7

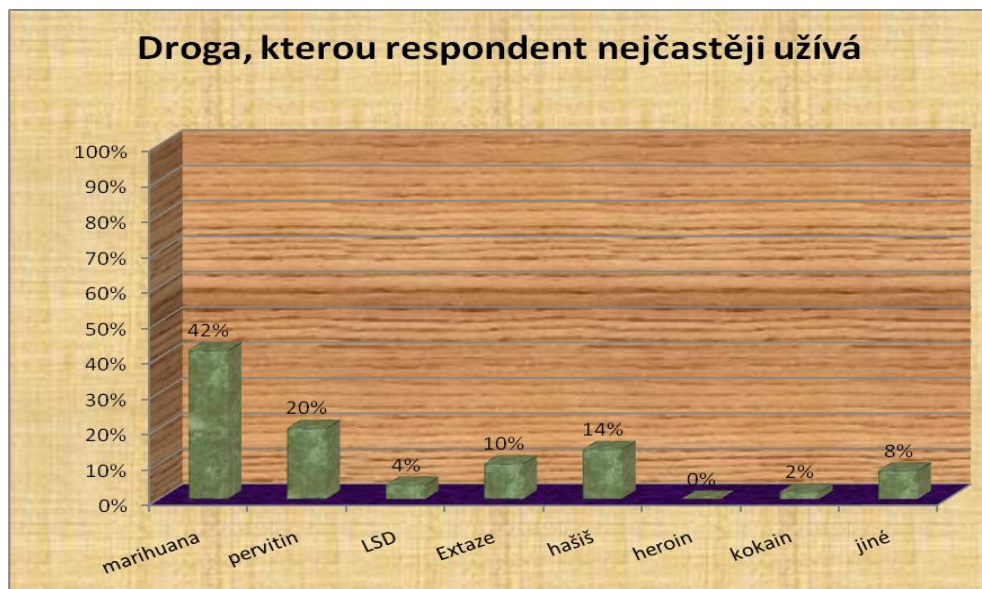

místo	diskotéka, párty	škola	u kamarádů	jiné
počet respondentů	17	12	19	2
%	34%	24%	38%	4%

Řekla bych, že místo, které respondent označil, jako místo prvního setkání s drogou, můžeme označit jako prostředí, kde jedinec tráví většinu času. Opět zde musím zmínit důležitost vlivu party kamarádů, se kterou se jedinec stýká. A pak už záleží na tom, jaké jsou zájmy a aktivity dané party, a jak se s nimi ztotožní konkrétní jedinec. Drogy ve škole nejsou v dnešní době žádným neobvyklým jevem, zvláště díky jejich dostupnosti přímo na školní půdě. Školství v České republice sice má ve svých osnovách za úkol informovat o rizicích zneužívání drog a vytvářet preventivní programy pro studenty, ale jak se zatím jeví, zpětná vazba na tyto programy je i nadále alarmující.

Drogy na diskotékách představují široké spektrum rizik a nebezpečí pro dospívající mládež. Jedním z těchto rizik je anonymita prostředí diskotéky, mladí lidé je naštvují protože chtějí potkat nové lidi, zažít nové situace a pobavit se. Právě k tomu, aby se pořádně uvolnili může posloužit některá z široké nabídky drog.

Graf 8

Droga	marihuana	Pervitin	LSD	Extaze	hašiš	heroin	kokain	jiné
Počet respondentů	21	10	2	5	7	0	1	4
%	42%	20%	4%	10%	14%	0%	2%	8%

Výzkumem spotřeby drog se mi potvrdil můj předpoklad, že mladí čeští lidé mají nejvíce v oblibě marihuanu. Mezi další velmi oblíbené drogy patří pervitin, který je typický pro svojí přípravu v domácích laboratořích, tím je snadněji dostupný a hlavně levný v porovnání s jinými drogami. Kokain díky vysoké ceně, užívají hlavně lidé z vyšších společenských vrstev, nebo jejich děti. Za to extáze je drogou českých diskoték a tanečních party, kde si ji mladí lidé, když se jdou bavit berou součást zábavy, riziko následků požití drogy (vandalství, výtržnosti...) je v tomto případě mnohem větší, protože extáze patří ke kolektivním drogám. kolektivní chování.

Myslím si, že mezi mladistvými uživateli drog převládají lehčí drogy, tím myslím např. marihuanu. Domnívám se totiž, že z tvrdých drog má dospívající mládež, až na výjimky, tak trochu strach. Prokázat užívání tvrdých drog ve větším měřítku mezi mládeží se mi nepodařilo ani v provedeném, výše uvedeném grafu.

Graf 9

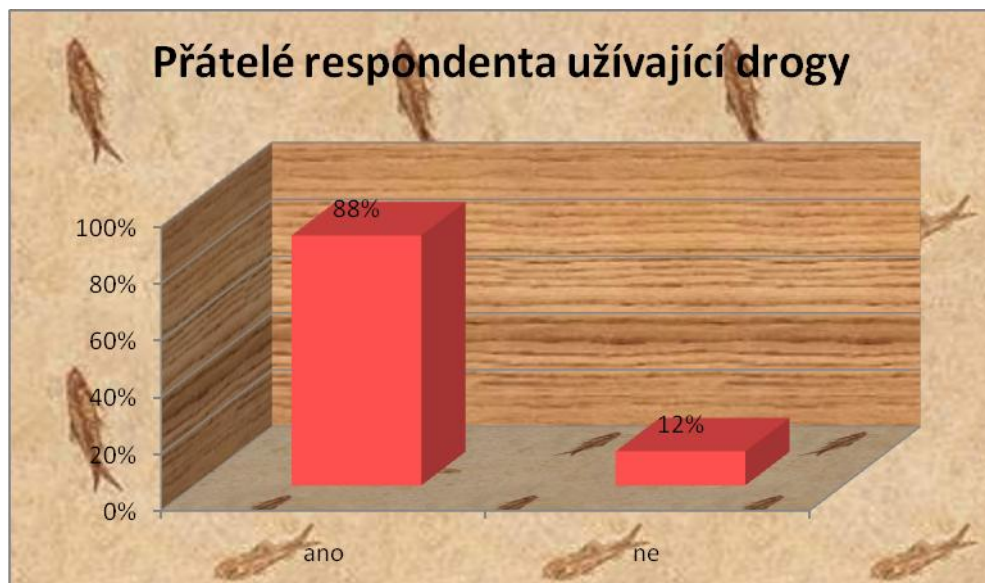

důvod	experiment	problémy v rodině	rozchod s partnerem	ztráta zaměstnání	psychické problémy	jiné
počet respondentů	20	13	8	2	4	3
%	40%	26%	16%	4%	8%	6%

Každý z nás touží po tom, vyzkoušet něco nového, vzrušujícího, a když je to k tomu ještě zakázané, tím vyšší je chuť to ochutnat. Právě z tohoto důvodu mladí lidé nejčastěji experimentují s drogami. Problémy v rodině jsou dalším výrazným činitelem podílejícím se na vzniku drogové závislosti. Hlavně v období dospívání, kdy je dospívající rozporuplný jak v pohledu na sám sebe a své okolí, tak ve vztazích s rodinnými příslušníky, hledá tzv. zpřízněné duše. Mnohdy je však v tomto období obtížné je nalézt, protože zmíněný jedinec někdy vlastně neví co chce. Dospívající člověk hledá řešení, kterým může být útek od reality v podobě návykových látek. Jedinec se může vyskytnout v nečekané, zátěžové životní situaci, je frustrovaný, není schopen použít obvyklé účinné protistresové mechanismy, a tyto situace může začít řešit zkratkovitě, drogami.

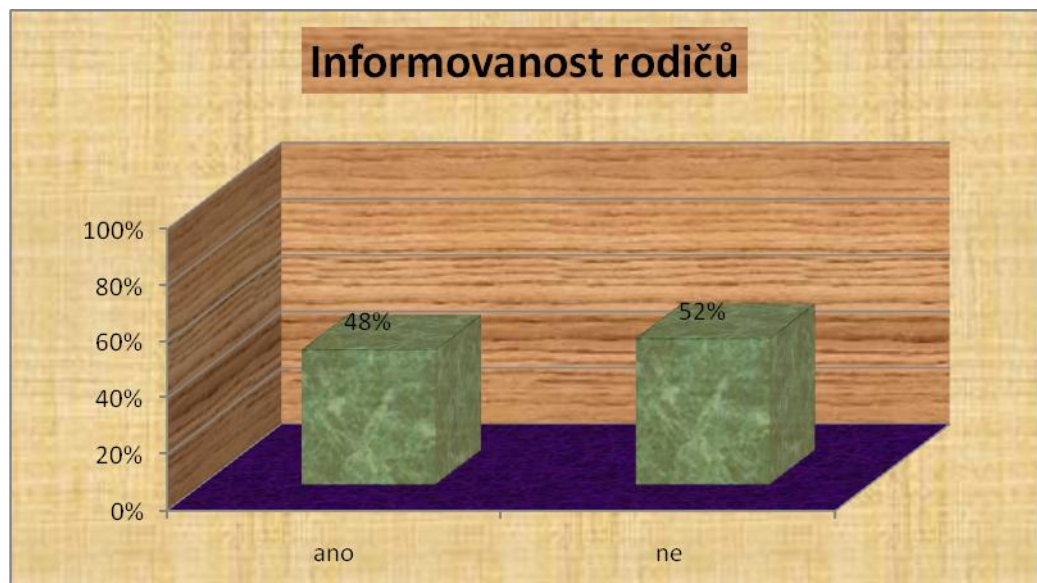
Domnívám se, že tyto problémy mohou pramenit právě z problémů v rodině, rozchodu s partnerem či ztrátě nebo změny sociální role.

Graf 10

Provedený výzkum ukazuje na to, že ve většině případů se mladistvý uživatel drog pohybuje v okruhu lidí, se kterými má společný zájem např. drogy. Tato skutečnost pouze potvrzuje, že vliv kamarádů je obrovský. Když se nad tím zamyslím z logického hlediska, je zcela jasné, že člověk který užívá drogy se bude scházet spíše s lidmi, kteří ho v tom podpoří, když mají stejný problém, než že se bude stýkat s lidmi, kteří drogy nikdy nezkusili nebo k nim mají negativní postoj. Důsledkem takové „podpory“ je to, že závislý jedinec si ani nepřipustí, že dělá něco špatného, nebo že tím ohrožuje sebe i své okolí, protože přece "ostatní to dělají taky“.

Graf 11

Za dva možné aspekty adekvátního hodnocení výsledků tohoto grafu bych označila dospívající, kteří s rodiči žijí trvale, a ty kteří s rodiči nežijí nebo jen občasně, čímž myslím např. mladistvé na internátech. Obecně je informovanost rodičů v problematice drog relativně nízká. Jistou míru viny může nést i minulost, ve které tito rodiče vyrůstali a téma drogy bylo tabuizované, proto si někteří dnešní rodiče ani nepřipustí riziko, že zrovna jejich dítě by mohlo brát drogy. Nedostatečná komunikace mezi rodičem a dítětem na toto téma je zrcadlením, toho jak to prožívali dnešní dospělí, když oni byli dětmi. Dalším negativním postojem ze strany rodičů, může být malá všímavost, vnímavost a celková pozornost směřovaná k dítěti. Myslím si, že jsou i případy, kdy si rodič nevšimne i zcela zřetelných signálů, které jsou minimálně varovné. V takových případech můžeme hovořit zřejmě už o apatii.

Ze strany dítěte to může být strach či obava z toho, jak budou rodiče reagovat. Právě tento strach může být negativní reflexí předchozí výchovy. Abych netvrdila, že vina je jen u rodičů, musím uznat, že i přes sebe lepší výchovu dochází k tomu, že dítě nedokáže rozlišit, že droga není to správné řešení jakýchkoliv problémů.

Graf 12

Finanční zdroje	mzda(brigáda)	kapesné	trestná činnost	jiné
Počet respondentů	6	5	35	4
%	12%	10%	70%	8%

Přes 14 procent respondentů uvedlo, že finanční prostředky na drogy získává z kapesného od rodičů. Tento výsledek tedy vede k zamyšlení, zda by rodiče neměli více sledovat, za co utrácí jejich děti tzv. kapesné. Naproti tomu, když děti nemají vůbec žádné finanční příjmy na drogy, jsou nuceni k jiným způsobům na jejich opatření. Právě v těchto případech se rozvíjí páchaní trestných činů za účelem obstarání drogy. U mladistvých, kteří uvádějí jako finanční zdroj mzdu, si myslím, že je otázkou času, kdy jim finanční prostředky nebudou stačit a nebo, stejně jako v mnoha případech, se mohou stát nezaměstnanými. Jestliže budou rodiče vnímaví a ne lhotežní ke svým dospívajícím dětem, je možné, že dokáží zabránit, aby se jejich dítě nestalo drogově závislé.

Graf 13

Trestný čin	dealerství	zpronevěra	podvod	krádež	jiné
Počet respondentů	9	0	6	18	2
%	22%	0%	20%	52%	6%

Obecně si myslím, že nejrozšířenějším způsobem páchaní trestné činnosti v případech drogově závislých jedinců, jsou krádeže. Většinou to začíná docela nevinně půjčkami, které ovšem dospívající není schopen vrátit. Menší krádeže nejprve hlavně doma plynule navazují na nevrácené půjčky. A další průběh už je ve většině případů identický.

Cesta která vede od drogově závislého jedince k dealerovi je více než krátká. Pro uživatele drog je možnost stát se dealerem více než lákavá. Pokud se nad tím zamyslím z pohledu laika, je to velmi jednoduché, dotyčný bude pořád u zdroje, navíc tím získává finanční prostředky. Už od pradávna v průběhu vývoje lidstva si lidé snažili nějak přilepšit, zlepšit svoji životní úroveň, jedním z nejstarších, možných způsobů jak se neoprávněně obohatit byl podvod, a nutno podotknout, že docela dost lidí v dnešním světě ho využívá také.

Graf 14

Z tohoto grafu je velmi patrné, že více než dvě třetiny dotazovaných zatím nehodlají svůj problém s drogami nijak řešit, a právě v tomto výsledku, je nutno upozornit na možnost, že ne všichni dotazovaní mají vážný problém s drogami, ale jejich způsob užívání může být pouze příležitostný. Další možný důvod bych viděla v tom, že mladiství uživatelé na sobě ještě nějak nezaznamenávají důsledky působení drog, a jejich možné budoucí následky, a proto nepokládají za důležité svůj pozitivní vztah ke drogám nějak řešit. Mladiství lidé, kteří příležitostně kouří např. marihuanu, se nepovažují za drogově závislé, a už vůbec ne, za někoho kdo by mohl v tomto problému potřebovat pomoc. V této oblasti velmi záleží na tom, v jakém okolí se dotýčný pohybuje, jakou oporu mu nabízí rodina, ale také především jeho zájem o to, žít bez drog.

Graf 15

Podnět k návštěvě	vlastní rozhodnutí	Rodina	přátele	odborník(psycholog,...)	dosud nenavštívil(a)
Počet respondentů	18	4	8	5	15
%	36%	8%	16%	10%	30%

U poslední otázky v dotazníku, jsem chtěla zjistit, co popřípadě kdo přiměl drogově závislé jedince k návštěvě K-centra. Z četnosti odpovědí můžeme konstatovat, že největším spolupracovníkem při řešení drogových závislostí mládeže je rodina. Bohužel cesta k tomuto řešení je mnohdy velmi trnitá a komplikovaná. Mnoho rodičů totiž zjistí, to že jejich dítě má problémy s drogami, až od pedagogů, nebo v horším případě od policie.

Na druhém místě ve výzkumu dané otázky, se nejčastěji objevila odpověď, že dotyčný dosud neměl potřebu K-centrum navštívit. Důvodů může být hned několik, mezi ty hlavní bych zařadila skutečnost, že daní uživatelé si sami nemyslí, že by měli závažný důvod navštívit toto centrum, další může být situace, kdy si mladiství řekne „proč bych něco řešil, když to rodiče neví“. Ale jistě jsou i takový, kteří by svůj problém chtěli řešit, ale mají strach jít za někým cizím a vyhledat odbornou pomoc. V tomto ohledu je působení výchovného poradce ve školách, jako zprostředkovatele kontaktu se zařízeními následné

péče, nezbytné. Není důležité přes koho, nebo přes co se drogově závislý dostane do K-centra, ale důležité je, že udělá ten pomyslný první krok.

Domnívám se, že faktorů, které mají na svědomí protiprávní jednání mladistvých je spousta. Myslím si, že vše začíná v rodině jedince, kdy se rodiče dostatečně nevěnují svému dítěti. V dnešní hektické a uspěchané době se většina lidí žene za ziskem a za kariérou a neuvědomují si, že je jejich dítě potřebuje. Dítě (mladiství) nemá dostatečnou kontrolu a stanovená žádná pravidla a hranice. Z mého výzkumu vyplývá, že každá rodina velmi ovlivňuje jedince – dítě. 58% procent jedinců, kteří mají zkušenost s drogami, z mého dotazníkového šetření pochází z neúplné rodiny a 52% rodičů o tom, že jejich dítě užívá návykové látky, nemá ani ponětí. Z toho vyplývá nedostatek zájmu ze strany rodičů. Věková hranice uživatelů při prvním kontaktu s drogou se neustále snižuje, což dokazuje fakt, že 58% respondentů se poprvé s drogou setkali mezi 13 – 15 rokem což je opravdu alarmující asi stejně jako výsledek, že téměř každý druhý z dotazovaných již zkusil marihuanu. Největší procento dotazovaných na otázku kde se setkali s drogou poprvé, tvořila skupina odpovědí, která tvrdí, že u kamarádů a na diskotékách. Jak potvrdil výzkum drogy a drogové závislosti úzce souvisí s kriminalitou. 60% respondentů totiž uvedlo, že spáchali trestný čin, aby si obstarali drogu nebo finanční prostředky na její zakoupení.

Hlavním cílem praktické části mé bakalářské práce bylo ověření nebo vyvrácení předem stanovených hypotéz.

H1: Největší vliv na jedince při prvním kontaktu s drogou mají kamarádi. Z provedeného výzkumu tuto hypotézu mohu **potvrdit**, protože kamarádi či vrstevníci v období dospívání mají značný vliv na jedince.

H2: Drogově závislý páchá trestné činy pro obstarání návykové látky. Tuto hypotézu můžeme opět **potvrdit**. Člověk, který je drogově závislý a droga se stává jeho každodenní potřebou, má pouze jeden cíl – sehnat si drogu, a to jakýmkoliv způsobem. A to hlavně, jak ukazují výsledky výzkumu, krádežemi a dealerstvím.

6.2 Vlastní pojetí drogové prevence

Slovo prevence obecně znamená předcházení nebo zabránění něčemu, překažení něčeho

či předem ochránění proti něčemu. Drogovou prevencí tedy předcházíme vzniku tohoto problému ve společnosti jako celku a u jednotlivců, kteří ji vytvářejí. Společnost i jedinec jako takový mají přirozenou tendenci chránit se před něčím, co je nějak poškozují, ohrožuje nebo ničí. Masové zneužívání drog v 2. polovině 20. století je pouze jedním z mnoha negativních projevů (promiskuita, kriminalita, korupce...) krize současného světa, kterou těžko můžeme pokládat za náhodnou. Ptáme-li se po příčině, rozhodně nečekejme jednoduchou odpověď. Ta totiž není, zrovna tak jako neexistuje jednoduchý recept na stoprocentně účinnou drogovou prevenci. Uvědomme si, jak složitou bytostí je člověk a jak složité je jeho soužití s ostatními lidmi. Život jedince i celé společnosti se řídí určitými zákonitostmi, které mají vymezenou oblast působnosti, různě se podmiňují, prolínají, mají svou hierarchii. Nejsou tedy samoúčelné, jsou důležité pro zachování samotné existence. Narušení jedné zpravidla vyvolá řetězovou reakci různých dalších poruch. Ve společnosti je to obdobné jako v lidském těle. Špatná funkce jednoho orgánu ovlivní funkci jiného

(jiných) a člověk onemocní. A čím více a důležitějších orgánů je narušeno, tím větší komplikace nastávají.

Žijeme v tzv. postmoderní době. Téměř vše se stalo relativní. Hodnoty, které byly po staletí absolutní, neměnily se (v naší západní kultuře reprezentované např. křesťanským Desaterem), člověk se na ně mohl spolehnout, měl v nich svou jistotu, se staly relativními, platícími jen někde, někdy, pro někoho, za určitých podmínek. Každý má právo na svou pravdu (ovšem je-li silnější, vnucuje ji slabším, má-li moc, nařizuje jiným - viz. např. nacistické Německo a 2. světová válka). V rámci svobody se dosud platné hranice mohou překračovat, posouvat, všelijak relativizovat i úplně rušit. Problém je ale v tom, že člověk ke svému plnohodnotnému životu potřebuje určitý řád, cítí se bezpečně v nějaké dané struktuře, svoboda bez hranic se mu tak stává chaosem, pastí, paradoxně jej zotročuje, vyvolává v něm strach, úzkost, které se nutně musí zbavit. Droga tento existencionální strach na nějaký čas iluzorně přehluší, aby ho později zněkolikanásobila. Svobodný je ten, kdo vnitřně přijme a ztotožní se s určitými zákonitostmi a hranicemi. Ví totiž, že jedině tak se cítí bezpečně a nemusí mít strach. Drogová prevence (vlastně prevence negativních společenských jevů vůbec) spočívá z tohoto úhlu pohledu ve znovuoživení a přijetí oněch absolutních hranic a zákonitostí.

6.3 Návrhy a doporučení

Pokud rodiče zjistí, že jejich dítě užívá drogy je pár rad a informací, jak postupovat. Důležité je nepopírat problém, nechovat se tak, že se nic neděje, být otevřený problémům a nepřehlížet je. Mezi další celkem časté chování rodičů patří podle mého tajemí problému, přitom právě naopak pokud si rodič dokáže připustit, že takový problém nezvládnou jen v rámci rodiny, a vyhledá odbornou pomoc, někoho důvěryhodného a kvalifikovaného. Obviňování partnera a házení viny jeden na druhého je také velmi častým jevem v rodinách dětí, které užívají drogy. Nic se tím nevyřeší, ba naopak už v tak dost složité a nepříjemné situaci budou jen vznikat další zbytečné problémy.

Další velmi podstatnou roli v chování rodičů by měla být obezřetnost, a to nejen ve vztahu k dítěti, ale také hlídat a sledovat, zda se z domu neztrácejí cenné předměty nebo finanční prostředky, viníkem nemusí být jen samotné dítě, ale mohou to být i jeho kamarádi, kterým dluží za drogy. Mezi časté a oblíbené způsoby nátlaku od závislého jedince na rodiče je vydírání, mezi jeho nejčastější formy patří vyhrožování útekem, prostitucí, sebe-

vraždou a mnoho dalších. Tím že rodiče pod tímto nátlakem ustupují, riziko tím nesnižují, ale zvyšují. Nikdy by rodiče neměli věřit tomu, když jim jejich dítě tvrdí, že má drogy pod kontrolou, protože to nikdy nemůže být pravda, nebo časté sliby drogově závislých dětí jejich rodičům, že snižují dávku, nebo že od předem určeného časového termínu drogu vysadí.

I když dítě odejde z domu, měli by rodiče pořád být připravení na to mu pomoci, neodsoudit a neztratit ho, a hlavně neztrácet naději, protože i zdánlivě velký a neřešitelný problém se může úspěšně vyřešit.

ZÁVĚR

Drogy provázejí člověka již od samého počátku vývoje. K vyostření problému s jejich zneužíváním dochází zákonitě spolu s rozvojem konzumní společnosti, jejíž základní heslo „vše je na prodej, vše lze koupit“ naplňuje drogy v nejbabsurdnější formě nákupu „šťěstí“ za peníze. Člověk se pod vlivem drogy cítí jako uprostřed té nejlákavější reklamy, vše je tak krásně barevné, voňavé a neskutečně hebké na dotyk“. Právě v tom spočívá nejzákeřnější nebezpečí drog.

V této bakalářské práci jsem se pokusila vystihnout a osvětlit současný stav vlivu drogové závislosti na trestnou činnost u dětí a mládeže. Hlavním účelem bylo zmapování možných problémů a postojů dospívajících, které souvisí s tímto tématem.

Teoretická část předkládá ucelený pohled na problematiku užívání drog, přičemž jednotlivé kapitoly se zabývají situací české drogové scény, nastiňují dopady užívání drog na specifické oblasti lidského života a zkoumání vlivů výchovy, rodinného prostředí a vrstevníků na kriminalitu mládeže v souvislosti se zneužíváním drog mezi mladistvými. Praktická část byla realizována prostřednictvím výzkumu, který byl založen na dotazníkové metodě a do kterého se zapojilo 50 respondentů. Shromážděné údaje byly dále statisticky zpracovány a výsledky jsou znázorněny v grafech a slovně okomentovány.

Životní styl, se kterým je spojeno pravidelné užívání drog, zahrnuje v sobě také odlišné chování vzhledem k tradičním hodnotám, zapletení se v dalších odchylných, nebo nelegálních aktivitách, kontakty s jedinci, kteří se těchto aktivit účastní, špatné rodinné vztahy, málo zájmu o vzdělání, emoční problémy a pocity odcizení a vzdoru.

Lidé zkoušejí drogy z nejrůznějších důvodů, ze zvědavosti, nebo v touze zažít změněný stav vědomí, ve snaze uniknout před tělesnou, nebo duševní bolestí, nebo jako útěk před nudou.

Skutečnost, že mladiství experimentují s drogami, vzbuzuje znepokojení nikoli pouze z hlediska možného poškození jejich dosud se vyvíjejícího nervového systému, ale také proto, že časné zacházení s drogami předpovídá velkou pravděpodobnost k jejich pozdějšímu rozsáhlejšímu užívání.

Vyzkoušení zejména měkké drogy (marihuana, extáze) je u větší části adolescentní populace společenskou událostí a určitým vrstevnickým standardem, současně je však odsuzováno, jestliže se užívání drogy vymkne z kontroly.

Jedním z výsledků je, že mladiství, kteří pocházejí z nešťastných domovů, kde mají rodiče malý zájem o své děti, nebo jakkoliv nezabezpečují plnohodnotný rozvoj dítěti, jsou náchylnější k užívání drog než mladiství, kteří pocházejí ze šťastnějšího rodinného prostředí.

Nejrozšířenější skupinou, jež může dospívajícího jedince přivést ke drogám tvoří kamarádi a vrstevníci, kteří mohou také povzbuzovat dotyčného k experimentům s drogami, nebo může mladiství začít užívat drogy a poté si vybrat přátele, které je užívají také.

Drogy ale existují a je po nich poptávka. A tu nelze nikdy zlikvidovat mocensky. Nejúčinnější pomocí je, co nejvíce snížit poptávku po drogách, a to by měl být úkol celé společnosti, každého jedince, nikoli pouze pracovníků bezprostředně se drogovou problematikou zabývajících.

Není pravděpodobné, že přes vynakládání sebevětšího množství prostředků na boj s drogovým problémem dojde v dohledné době k jeho odstranění.

Drogy jsou všude kolem nás, staly se součástí našeho života. Je dobré si uvědomit, že ideální bezdrogová společnost neexistuje. Jde jen o to, jak se nejlépe s tímto problémem vyrovnat. Není možné nalézt univerzální recept. Všechny černobílá řešení typu - to já bych s nimi zatočil - svědčí jen o neznalosti věci. Výskyt drogového problému rovněž nevyloučí sebelepší výchova ani prevence. Ale výrazně může snížit riziko. A o to právě jde.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: DOPLNĚK, 2000. ISBN 80-7239-060-0
2. *Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost, výroční zpráva za rok 2006*, Lucemburk: 2006. ISBN 92-9168-254-3
3. GOODYER, P. *Drogy + teenager*, Nakladatelství Slovanský Dům, Praha, 2001, ISBN 80-86421-44-9
4. JÁNÍK, A., *Drogy a společnost*, Avicentrum, Praha, 1990. ISBN 80-201-00-87-3
5. KALINA, K. *Drogy a drogové závislosti*2. Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6
6. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, Praha: Portál 2003. ISBN 80- 7178-771-X.
7. NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*, Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-831-7
8. NEŠPOR, K., CSÉMY, L., PERNICOVÁ, H, *Prevence problémů působených návykovými látkami*. Praha: BESIP, 1994.
9. Nožina, M. *Svět drog v Čechách Praha*, Koniasch Latin Press, 1997
10. ZÁBRANSKÝ, T. a kol. *Racionální protidrogová politika*, Olomouc: Votobia 1997. ISBN 80-7198-250-4

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

1. <http://www.bullet-in-cz.estranky.cz/clanky/prevence>
2. <http://www.mvcr.cz/dokument/2007/npc/vyrzprava_2006.pdf>.
3. <http://www.drogy.net/portal/ilegalni-drogy/drogy-a-zakony>
4. http://www.drogy-info.cz/index.php/info/drogy_a_zakon/prosazovani_prava
5. <http://antidrog.webzdarma.cz/mladez.htm>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Č	Číslo
NAPŘ	Například
ATD	A tak dále
WHO	Světová organizace zdraví - World Health Organization
ZŠ	Základní škola

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Dotazník
- P II Protidrogová politika Moravskoslezského kraje
- P III Zařízení nejen pro drogově závislé

PŘÍLOHA PI: DOTAZNÍK

Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Barbora Šumberová a jsem studentkou třetího ročníku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Touto cestou bych Vás chtěla poprosit o vyplnění krátkého dotazníku, který mi velmi pomůže pro zpracování mé Bakalářské práce, která je na téma: Vliv drogové závislosti na kriminalitu mládeže. Tento dotazník je anonymní a Vámi sdělené informace budou použity pouze ke studijním účelům (nebudou zneužity). Předem Vám velmi děkuji za ochotu a spolupráci.

Otázky:

1. Pohlaví?

Muž

Žena

2. Věk?

14-19

19-24

25-35

3. Jaké je vaše dosažené vzdělání?

- ZŠ
- SŠ bez maturity
- SŠ s maturitou
- VŠ

4. Co v současné době děláte?

- studuji
- pracuji
- nezaměstnaný(á)

5. Z jaké rodiny pocházíte?

- úplná
- neúplná

6. V kolika letech jste poprvé užili drogu?

.....
.....

7. Kde jste se poprvé setkali s drogou?

- diskotéka
- oslava, párty
- škola

u kamarádů

jiné

.....

8. Jaké druhy drog jste užíval(a) nebo dosud užíváte?

marihuana

pervitin

LSD

Extaze

hašiš

heroin

kokain

jiné

.....

9. V čem vidíte příčinu toho, že jste začal(a) užívat drogy?

experiment

problémy v rodině

rozchod s partnerem

ztráta zaměstnání

psychické problémy

jiné

.....

10. Máte přátele, kteří mají také zkušenosti s drogovou závislostí?

ano

ne

11. Ví vaši rodiče, že berete drogy?

ano

ne

12. Z jakých zdrojů získáváte peníze na drogy?

mzda

kapesné

trestná činnost

jiné

.....

13. Spáchal(a) jste nějaký trestný čin, abyste si obstaral(a) drogu?

ano

ne

14. O jaký trestný čin se jednalo?

krádež

zpronevěra

podvod

překupnictví

jiné

.....

...

15. Snažil(a) jste se už v minulosti nějak řešit svou drogovou závislost?

ano

ne

16. Co Vás přivedlo k návštěvě **k – centra**?

vlastní rozhodnutí

rodina

přátele

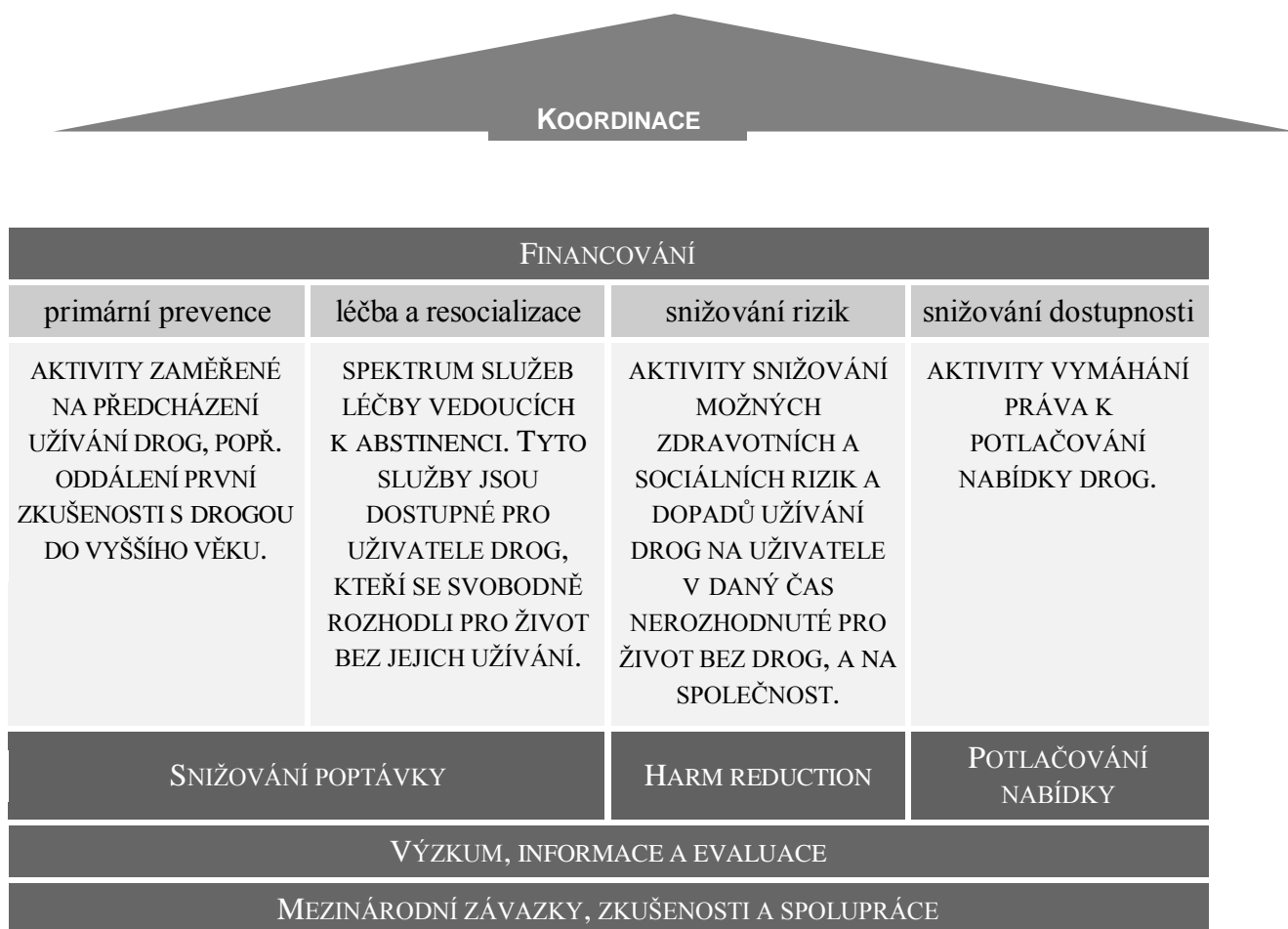
odborník (psycholog,...)

jiné

.....

Příloha II

Protidrogovou politiku Moravskoslezského kraje budou tvořit čtyři základní pilíře – **primární prevence, léčba a resocializace, snižování rizik a snižování dostupnosti drog**. Ty mohou být efektivně uplatňovány pouze ve funkčním institucionálním prostředí, jež staví na poznatcích z výzkumů, informacích a hodnocení realizovaných opatření tak, aby byly financovány jen efektivní opatření a aktivity. Činnost ve všech oblastech musí být v Moravskoslezském kraji koordinována tak, aby byl zajištěn společný postup při dosahování cílů stanovených strategií. Požadovanou komplexní podobu protidrogové politiky lze graficky znázornit takto:

PRINCIPY PROTIDROGOVÉ POLITIKY MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE

Protidrogová politika Moravskoslezského kraje je postavena na komplexu preventivních, vzdělávacích, léčebných, sociálních, regulačních a kontrolních a dalších opatření, jež mají za cíl zlepšovat zdravotní, sociální, ekonomické, bezpečnostní podmínky, které ovlivňují zdravý vývoj jednotlivce i společnosti.

Dalšími principy uplatňovanými při realizaci protidrogové politiky Moravskoslezského kraje v období let 2005 – 2009 budou

- **Realistický a poučený přístup** - protidrogová politika bude vycházet z analýzy současné situace a identifikovaných problémů, potřeb a priorit. Její cíle budou dosažitelné a hodnotitelné.
- **Partnerství a společný postup** – Strategie protidrogové politiky Moravskoslezského kraje staví na partnerství a široké spolupráci veřejné správy a občanské společnosti. Společný koordinovaný postup na místní, krajské a národní úrovni zvyšuje předpoklad účinnosti působení a úspěchů při naplňování stanovených cílů.
- **Komplexní přístup** – řešení problematiky užívání drog vyžaduje komplexní a strukturovaný přístup, v němž jednotlivé složky protidrogové politiky hrají nezastupitelnou a rovnocennou úlohu. Změny v dosavadním nepříznivém vývoji tak komplexního jevu nelze dosáhnout dílčími a izolovanými opatřeními pouze v některé z oblastí protidrogové prevence.
- **Hodnocení efektivity** – všechny opatření protidrogové politiky je potřeba důsledně monitorovat a vyhodnocovat jejich účinnost.

PŘÍLOHA III

Zařízení nejen pro drogově závislé

Centrum prevence:

Tel.-577 210 356

E-mail:cpzlin@volny.cz

www.volny.cz/cp_zlin

Centrum pro rodinu a sociální péči:

Tel.-577 212 020

E-mail:centrumzlin@volny.cz

Dům Ignáce Stuchlého:

Tel.-577911065

E-mail:dis@disfrystak.cz

www.disfrystak.cz

Pedagogicko – psychologická poradna:

Tel.-577 104 053

E-mail:pppozlinedu.cz

Linka SOS:

Tel.-577 242 785

E-mail:Pavelbrablimuzlin.cz

Středisko výchovné péče- domek:

Tel.-577 242 786

Email.svpdomek@svpdomek.zlinedu.cz

Unie kompas:

Tel.-577 011 946

E-mail:unko.ark@volny.cz

www.unko.cz

